

جزوه تاریخ دهم

گروه آموزشی مشاوره‌ای نوتروفیل

نوتروفیل، حامی عدالت آموزشی

نکات درس ۱

تاریخ: حوادث و رویدادهای از نثرانده است یک فرد یا جامعه/ روش علمی که رویداد های گذشته بر اساس شواهد مطالعه و تحلیل می‌شوند./ زمان: مانند روز و سال و...

ویژگی‌های رویدادهای تاریخی: ۱) دور از دسترس و غیرقابل مشاهده ۲) تکرار ناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ۳) با یکدیگر رابطه علت معلولی دارند.

تاریخ: علمی که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع در گذشته می‌پردازد، افکار و اعمال پیشینیان را تحلیل می‌کند، هدف آن آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است.

✓ تاریخ هر دوت قدیمی‌ترین کتاب باقی‌مانده از عصر باستان است.

✓ قدیمی‌ترین متن تاریخی سنگ نوشته کهن مصری که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد.

تدوین خدای نامه: نمونه دل‌بستگی ایرانیان به نگارش اتفاقات تاریخی است.

شیوه تاریخ‌نگاری ایران باستان: مورخان به تنظیم، ثبت و نگارش پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و قیام و نتایج

رویدادهای تاریخی نداشتند. بیشتر به حال فرمانروایان به بیان حوادث سیاسی و نظامی می‌پرداختند و به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت نمی‌دادند.

ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین: ۱) علم تاریخ فقط رویدادهای گذشته را ثبت و نقل نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها، علت و نتایج را نیز بررسی

می‌کند ۲) علم تاریخ به شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان محدود نمی‌شود، بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی و شامل می‌شود.

□ مراحل پژوهش در تاریخ:

۱) انتخاب موضوع ۲) تدوین پرسش‌های تحقیق ۳) شناسایی منابع ۴) گردآوری اطلاعات ۵) تحلیل و تفسیر اطلاعات ۶) یافته‌های

پژوهش

انتخاب موضوع: موضوع باید تازه باشد و تکراری نباشد همچنین دارای اثر و فایده باشد و اطلاعات کافی در مورد آن وجود داشته باشد.

پرسش‌های تحقیق: مانع از بیراهه رفتن محقق از مسیر درست می‌شود و هدف پژوهش را مشخص می‌کنند.

شناسایی منابع: در این مرحله بررسی اعتبار منابع اهمیت دارد و باید از اصالت سند و جعلی نبودن منابع اطمینان حاصل کنیم.

گردآوری اطلاعات: محقق اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را استخراج می‌کند و آن‌ها را دسته‌بندی می‌کند.

تحلیل و تفسیر اطلاعات: کار راحتی نیست و نیاز به مهارت بالایی دارد کار مورخان شباهت زیادی به کار کارآگاهان دارد، زیرا هر دو به

دنبال شواهد و مدارکی هستند که گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.

□ منابع پژوهشی در تاریخ:

منابع دست اول: به آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. نویسندگان خودشان ناظر

رویدادها بوده یا از کسی ماجرا را شنیده‌اند مثال: بناها، ابزارها، اشیا و....

منابع دست دوم: آثاری که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و با بر پایه‌ی از منابع دست اول پدید آمده‌اند.

□ فواید و کارکردهای تاریخ:

۱) منبع شناخت و تفکر ۲) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده ۳) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی

منبع شناخت و تفکر: در قرآن/ آیات زیادی است که انسان‌ها را به مطالعه سرگذشت اقوام گذشته دعوت کرده، تا از تجربیات آن‌ها برای

تقویت شناخت و تفکر استفاده شود.

بهره‌گیری از حال برای گذشته و آینده: مطالعه تاریخ به ما کمک می‌کند بفهمیم که فرهنگها و جوامع بشری چگونه و تحت تاثیر

چه عواملی به وجود آمده‌اند و به وضعیت فعلی رسیده‌اند.

تقویت حس میهن‌دوستی: افراد سرگذشت مشترکی داشته‌اند و مطالعه این سرگذشت باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود، شناخت گذشته به ما کمک می‌کند درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم که بوده‌ایم و چگونه به جایگاه فعلی رسیده‌ایم.

نکات درس ۲

□ گاه‌شماری:

✓ نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان ابداع کرده است.

✓ در نتیجه نیاز به زمان‌سنجی بود که بشر موفق شد ابزارهایی مانند ساعت آفتابی، آبی و شنی و همچنین وسایل پیچیده تری مثل اسطرلاب برای رصد خورشید، ماه و دیگر سیارگان و ستارگان اختراع کند.

گاه‌شماری خورشیدی قمری: در بین‌النهرین رایج بوده است. سال به ۱۲ ماه ۳۰ یا ۲۹ روز تقسیم می‌شود. از آنجایی که سال قمری ۳۵۴ روز و سال خورشیدی ۳۶۵ روز و یک چهارم شبانه‌روز است، برای رفع این اختلاف هر سه سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.

مبدأ گاه‌شماری رومیان: تولد حضرت مسیح

مبدأ گاه‌شماری هجری قمری: هجرت پیامبر از مکه به مدینه

گاه‌شماری خورشیدی قمری بابلی در دوران هخامنشیان رایج بود، در دوران اشکانیان گاه‌شماری‌های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.

گاه‌شماری اوستایی: در دوره ساسانیان رایج بود سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌شود و ۵ روز اضافی را با نام اندرگاه به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌کردند. مبدأ این گاه‌شماری به تخت نشستن هر پادشاه بود، چون سال را ۳۶۵ روز، می‌گرفتند هر ۴ سال یک روز و هر ۱۲۰ سال، ۳۰ روز از سال واقعی عقب می‌افتاد. به همین دلیل هر ۱۲۰ سال یک ماه به سال اضافه می‌کردند.

گاه‌شماری‌های رایج در دوران اسلامی: هجری قمری / یزگردی / جلالی / دوازده حیوانی / هجری خورشیدی

✓ گاه‌شماری هجری خورشیدی بر اساس گاه‌شماری جلالی تنظیم شده است.

✓ نظم و ترتیب رویدادها به آن گاه‌شماری (کرونولوژی) می‌گویند.

خط زمان: ابزاری که به آن رویدادهای یک دوره یا دوران تاریخی را، به ترتیب زمان وقوع آنها نشان می‌دهیم.

جغرافیای تاریخی چه مسائلی را مطالعه می‌کند؟ (سوال امتحانی)

جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل‌گیری تمدن، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و... مطالعه می‌کند.

ابن خلدون بخشی از مقدمه کتاب العبر خود را به تأثیر جغرافیا بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.

اهمیت نقشه‌های تاریخی: نشان دادن قلمرو حکومت‌ها، مرزها، پایتخت‌ها، شهرها، بناهای مهم، راه‌ها، مسیرهای تجاری و... امروزه از نقشه‌های تاریخی برای ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی انسان در گذشته استفاده می‌شود.

نکات درس ۳

باستان‌شناسی: علمی که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته، بررسی می‌کند. هدف آن شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ اوست.

باستان‌شناس: کسی است که بر اساس آثار باقی‌مانده از بشر، گذشته انسان‌ها و جوامع انسانی و تغییرات فرهنگی در طول زمان را بررسی می‌کند. آثار باستانی و تاریخی به تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان‌هایی می‌گویند که ساخته دست بشر و محصول اندیشه اوست.

مکان یا محوطه باستانی: جاهایی که باستان‌شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می‌کنند.

✓ غارها و گورستان‌ها و آرامگاه‌ها از مکان‌های باستانی مورد توجه هستند و اشیاء به دست آمده از آنها اطلاعات ارزنده‌ای درباره نظام اجتماعی باورها فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت‌های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می‌دهند.

✓ تپه‌های باستانی از دیگر مکان‌های مهم باستان شناختی است.

□ مراحل کار باستان شناسان:

- ۱ **شناسایی و کشف:** در این مرحله باستان شناس از ابزاری مانند پهپادها، رادارها، عکس‌های هوایی، تصاویر ماهواره‌ای، روش‌های الکترومغناطیسی، سامانه اطلاعات جغرافیایی، استفاده می‌کند تا مکان آن شیء باستانی را پیدا کنند.
- ۲ **حفاری:** حفاری به معنی بیرون آوردن و نمایش آثاری است که در دل خاک قرار گرفته‌اند. این مرحله از مراحل حساس باستان شناسی به شمار می‌رود و نیازمند تجربه و دقت بالایی است، زیرا با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بنای تاریخی وارد می‌شود.
- ۳ **استخراج و تنظیم اطلاعات:** در این مرحله باستان شناس آثار کشف شده را از لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته بررسی می‌کند. با این کار باستان شناس می‌کوشد سیر پیشرفت‌های فرهنگی و هنری جوامع را بررسی کند و روابط جوامع گذشته و تاثیرات فرهنگی آن‌ها بر یکدیگر را کشف کند.

□ روش‌های تعیین سن آثار باستانی:

- ✓ روش رادیوکربن / پتاسیم- آرگون با استفاده از دانش‌هایی مانند گیاه‌شناسی و زمین‌شناسی و...
- ✓ مهم‌ترین موزه‌های تاریخی جهان: لوور در پاریس / بریتانیا در لندن / آرمیتاژ در سن پترزبورگ / متروپولیتن در نیویورک

□ رابطه باستان شناسی و علم تاریخ (امتحانی):

باستان شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی استفاده می‌کنند/ نتایج تحقیقات باستان شناسان منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود. کاوش‌های باستان‌شناسی و یافته‌های علمی باستان شناسان به مورخان کمک می‌کند همه ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی مردمان و دوره‌های تاریخی را بهتر بشناسند. باستان شناسان علاوه بر اینکه میراث فرهنگی را کشف می‌کنند نقش مهمی در نگهداری این میراث دارند.

نکات درس ۴

- ✓ گذشته بشر به دو دوره پیش از تاریخ و دوره تاریخی تقسیم می‌شود، پیش از تاریخ، به دوران طولانی از زندگی انسان گفته می‌شود که با ظهور او در گیتی آغاز می‌شود و تا اختراع خط و گسترش تمدن حدود ۵۰۰۰ سال پیش به طول انجامید.
- ✓ نخستین انسان واره‌ها حدود ۴ میلیون سال پیش در علفزارهای آفریقا می‌زیستند و گروهی از آنها به اروپا و آسیا کوچ کردند.
- ✓ مرحله پیش از تاریخ با توجه به نوع اقتصاد معیشتی به دو دسته دوره گردآوری خوراک و دوره تولید خوراک تقسیم می‌شود.
- ✓ در دوره گردآوری خوراک از شکار جانوران و میوه ریشه گیاهان استفاده می‌کردند.
- ✓ همچنین از کلبه‌هایی که با شاخ و برگ درختان ساخته می‌شد برای حفظ جان خود بهره می‌بردند و از اتفاقات مهم این دوره افروختن آتش بود
- ✓ انسان‌های نخستین در آغاز قادر به حرف زدن نبودند، آنها برای نشان دادن عواطف و احساسات خود از هنر نقاشی استفاده می‌کردند.
- ✓ یافته‌های به دست آمده از کاوش‌های تپه چغاگلان در شهرستان مهران واقع در استان ایلام نشان می‌دهد، ساکنان این منطقه از نخستین گردآورندگان خوراک بودند که به کشت گندم و جو روی آوردند.
- ✓ در عصر نوسنگی، انسان علاوه بر فن ساخت ابزارها و ظروف سنگی را ترقی داد و با ابداع چرخ سفالگری اقدام به تولید ظروف گلی کرد.
- ✓ **انقلاب کشاورزی:** ابداع کشاورزی، رویدادی مهم در زندگی انسان به شمار می‌رود. برخی از باستان شناسان از این پدیده با عنوان (انقلاب کشاورزی) یاد می‌کنند و اهمیت آن را در تاریخ بشر همچون انقلاب صنعتی یاد می‌کنند.
- ✓ **مهم‌ترین پیامدهای کشاورزی:** ۱ کشاورزان به منظور کاشت، داشت، برداشت از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه‌های دائم خود ایجاد کردند. ۲ مشاغل دیگری مانند ابزارسازی، سفالگری و پارچه‌بافی در جامعه شایع شد. ۳ در نتیجه تولید مازاد بر نیاز دادوستد میان روستاها آغاز شد و این باعث آشنایی با آداب و رسوم و فرهنگ یکدیگر شد.

✓ بین‌النهرین میان دو رود دجله و فرات است، رودهای دجله و فرات از مناطق کوهستانی ترکیه و ارمنستان سرچشمه می‌گیرند و در عراق به هم می‌پیوندند.

✓ کشاورزان کوهپایه‌های زاگرس برای نخستین بار در دشت‌ها و جلگه‌های مجاور از جمله بین‌النهرین شروع به کشاورزی کردند؛ اما به دلیل کمبود بارندگی ساکنان این منطقه با حفر آبراه‌ها و ایجاد آبیگرهای متعدد، زمین‌های وسیعی را در اطراف رودهای دجله و فرات به زیر کشت بردند.

دولت شهر یا کشور شهر: شهرهای اور، اوروک، لاگاش و کیش از مهم‌ترین شهرهای سومر بودند، هر یک از این شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود دارای یک حکومت مستقل بودند که به آن‌ها دولت شهر یا کشور شهر می‌گفتند.

وضعیت اعتقادی مردم بین‌النهرین: خدایان زیادی می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند هر شهر خدایی دارد، آنان برای خدایان خویش معابد باشکوهی می‌ساختند و قربانی و هدایای زیادی نثار آن‌ها می‌کردند. آنان معتقد بودند خدایان، انسان‌ها را برای خدمت به خود آفریده‌اند و اگر کوتاهی کنند خدایان آنان را با فرو فرستادن سیل و طوفان و خشکسالی تنبیه می‌کند.

نقش کاهنان دینی بین‌النهرین: به عنوان واسطه میان مردم و خدایان عمل می‌کردند و از قدرت زیادی برخوردار بودند، در آغاز پیشوایی دینی و فرمانروایی سیاسی را بر عهده داشتند، اما سرانجام قدرت به دست گرفتند و حکومت را موروثی کردند.

قوم اکدی به فرماندهی سارگن بر کشورهای سومری مسلط شد. (۲۴۰۰ ق م) و امپراطوری بزرگی را تشکیل داد که از سواحل شرقی دریای مدیترانه تا کوه‌های زاگرس امتداد داشت. این امپراطوری‌ها موجب تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در بین‌النهرین شدند.

شیوه حکومت حمورابی و دلیل شهرت او: شیوه حکومت حمورابی مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان شاه و اطاعت کامل حاکمان ولایت از او بود. او مقام پادشاهی را هدیه از جانب خداوند برای خود می‌پنداشت و شهرت او به دلیل قانون نامه‌ای است که از او باقی‌مانده و به عنوان نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود و شامل قوانین ازدواج، آبیاری، خرید و فروش و... می‌شود.

✓ مردم بین‌النهرین در زمینه‌های مختلفی از جمله سیاست و حکومت، قانون‌گذاری، معماری و شهرسازی، هنر، صنعت، خط پیشرفت زیادی داشتند.

✓ موانع طبیعی مانند صحراهای گرم در شرق و غرب، دریای مدیترانه در شمال و صخره‌های شمالی، این کشور (مصر) را از تهاجم خارجی حفظ می‌کرد.

✓ دوره امپراطوری قدیم، اوج قدرت فرعون‌ها در مصر بود و اهرام سه‌گانه به عنوان یکی از شاهکارهای معماری جهان باستان به دستور آنان ساخته شد. فرعون‌ها برای اداره کشور از شخصی به عنوان کارگزار کل کشور استفاده می‌کردند و مسئولیت اداره امور اداری، مالی و قضایی را بر عهده داشت. فرعون از قدرت بالایی برخوردار بود و اعتبار زیادی داشت آنچه او انجام می‌داد اراده خدایان بود و آنچه می‌گفت از زبان یکی خدایان بود و فرمان‌های او باید بدون چون و چرا اجرا می‌شد.

دلیل مومیایی کردن اجساد فرعون‌ها در مصر: مصریان به زندگی بعد از مرگ باور داشتند و معتقد بودند، روح بعد از مرگ مدتی سرگردان می‌ماند و سپس به جسم باز می‌گردد به همین دلیل اجساد را برای جلوگیری از فاسد شدن جسم مومیایی می‌کردند.

وضعیت جامعه و اقتصاد مصر: اساس زندگی در مصر بر کشاورزی استوار بود، مصریان مردمی صبور و فرمان‌بردار بودند، آموزه‌های دینی آنان را به اطاعت بی‌چون‌وچرا از فرمان فرعون‌ها فرا می‌خواند. مردم علاوه بر پرداخت مالیات باید در ساختن آرامگاه‌ها، کاخ‌ها، معابد و... برای حکومت بیگاری نمایند.

✓ یکی از دستاوردهای مهم تمدن مصر ابداع خط هیروگلیف و دموتیک بود. مصریان با استفاده از نی کاغذی به نام پاپیروس ابداع کردند، که شامل مطالب ادبی، دینی، شرح حال و اقدامات فرعون‌هاست. تمدن مصر به خاطر بناهای باستانی مانند اهرام، معابد، کاخ‌ها و هنر مجسمه‌سازی شهرت دارد. مصریان در نقاشی مجسمه‌سازی و ساخت جنگ‌افزارها و دیگر ابزارها خلاقیت و مهارت زیادی دارند.

نکات درس ۵

- ✓ هند شامل هندوستان، بنگلادش و بخش وسیعی از پاکستان امروزی بوده است.
- ✓ حدود ۵ هزار سال پیش، تمدن پیشرفته‌ای در کنار رود سند وجود داشته است. باستان شناسان پس از حفاری و کاوش بقایای شهرهای بزرگ و پرجمعیت موهنجودارو و هاراپا را کشف کردند.
- ✓ ساکنان دره سند، شهرهای خود را بر اساس نقشه‌ای دقیق و معماری تقریباً یکسانی می‌ساختند آن‌ها خیابان‌ها و معابر اصلی و فرعی را با پهنای معینی طراحی می‌کردند. ساختمان‌ها را با معماری همسان و آجرهایی به اندازه‌های مشخص بنا می‌کردند.
- ✓ تمدن سند بر کشاورزی متکی بود. نشانه‌هایی از رواج سفالگری و نساجی نیز در آن منطقه به دست آمده است. از تمدن سند آثار هنری کشف شده که بیانگر شکوفایی صنعت و هنر است. همچنین کشفیات موهنجودارو و هاراپا نشان می‌دهد که این مراکز با یکدیگر دادوستد داشته‌اند.
- ✓ از تمدن سند ابزارها، ظرف‌ها و آثار هنری و مجسمه‌ها و زیورآلاتی کشف شده که بیانگر شکوفایی صنعت و هنر است.
- ✓ حدود ۱۵۰۰ ق م دسته‌ای از اقوام آریایی از شمال غرب وارد هند شدند آریاییان به تدریج بر بخش‌های شمال هند مسلط شدند و قدرت خود را تا نواحی مرکزی آن کشور گسترش دادند. نواحی استوایی و جنوب هند، زیر سلطه آریایی‌ها درنیامد و قومی تیره پوست به نام دراویدی‌ها آنجا زندگی می‌کردند.
- عقاید و اعتقادات آریاییان هند:** خدایان مختلفی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت، مانند آسمان، ماه، خورشید، باد و آتش می‌پرستیدند؛ آنان همچون آریایی‌های ایرانی، به خدای غیر مادی اعتقاد داشتند. مهم‌ترین اثر به جا مانده درباره عقاید آریاییان هند، سروده‌هایی در ستایش آفرینش و خدایان به عنوان وداها است، کهن‌ترین بخش ودا، ریگ ودا نام دارد که به زبان سانسکریت سروده شده است.
- ویژگی آیین برهمنی:** این آیین به خدایان متعددی که در وداها ستایش شده بودند، باور داشت و آداب و مناسک دشواری را بر پیروان خود تحمیل می‌کرد. قربانی کردن از رسوم سخت و پیچیده آن بود.
- وظیفه حفظ وداها از گزند فراموشی، تعلیم آموزه‌های دینی و اجرای آداب مذهبی، بر عهده افرادی بود که به برهمن شهرت داشتند. برهمنان، به واسطه موقعیت مذهبی خویش قدرت و ثروت زیادی داشتند. آیین بودایی مهم‌ترین آیینی بود که در برابر باورهای آمیخته با خرافات و رسوم دشوار کیش برهمنی ظهور کرد و برای چند قرن حیات فکری و فرهنگی هند را تحت تأثیر قرار داد.
- بودا از ۴ حقیقت سخن می‌گوید:** ۱ زندگی سراسر رنج و درد است ۲ سرچشمه این درد آرزو و خواستن است ۳ تنها با رسیدن به نیروانا می‌توان بر آرزو و خواستن غلبه کرد ۴ از هشت راه می‌توان به نیروانا رسید. که شامل، صداقت ورزی در ایمان، نیت، گفتار، کردار، زندگی، کوشش، پندار و مراقبه می‌باشد.
- موسس سلسله موریان:** چندرا گوپتا بود که بر یونانیان شورش کرد. او با اطاعت در آوردن شماری از حاکمان محلی شمال هند، سلسله موریان را تشکیل داد و این سلسله در زمان فرمانروایی آشوکا به اوج رسید و پس از آشوکا نیز ضعیف شد و سلسله دیگری به نام گوپتا سرکار آمد. موانع طبیعی، چین را از تایلند، برمه، هند و آسیای مرکزی جدا کرده است، اما دره پهناور رود هوانگ هو در شمال، این کشور را در معرض یورش اقوام بیابان گرد قرار می‌داد.
- ✓ در دوران نوسنگی و حدود ۸ هزار سال پیش گروه‌هایی از مردم روستانشین در اطراف رود هوانگ هو و یانگ تسه مشغول کشاورزی بودند. ارزن، گندم، برنج و ابریشم مهم‌ترین محصولات بودند که کشاورزان چینی تولید می‌کردند. با تولید مازاد بر نیاز محصولات کشاورزی و دامی، جمعیت افزایش یافت و زمینه پیدایش نخستین شهرها فراهم آمد.
- ✓ تمدن چین به سبب موقعیت جغرافیایی خود، کمتر تحت تأثیر و نفوذ خارجی بوده است.
- نخستین امپراتوری چین چگونه به وجود آمد؟** یکی از فرمانروایان سلسله (چه این) به نام ژنگ، با پیروزی بر حاکمان محلی و اشراف زمین‌دار، به تفرقه و تجزیه سیاسی چین پایان داد و حکومت را ایجاد کرد. او عنوان (شی هوانگ تی) به معنی امپراتور اول را برای خود برگزید.
- اقدامات شی هوانگ تی:** ۱ او به منظور تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر چین، تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده‌ای جاده‌ها ساخت ۲ مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها را یکسان کرد. ۳ تکمیل دیوار بزرگ چین

✓ جاده ابریشم در دوره سلسله هان گسترش یافت و سلسله هان بعد از مرگ شی هوانگ تی ایجاد شد.
 ✓ پس از مرگ شی هوانگ تی چین دچار آشوب شد و سلسله هان روی کار آمد در این دوره چین دچار تحولات عظیمی شد. کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ رشد زیادی کرد و ارتباط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی چین با دیگر تمدن‌ها از جمله ایران آغاز شد.
اندیشه‌های کنفوسیوس: این اندیشمند چند قرن قبل از شی هوانگ تی زندگی می‌کرد. او به رفتار اخلاقی توجه داشت و درباره دین یا خدایان چینی خیلی کم سخن گفته است. اساس تعلیم او این بود که مردم چطور باید رفتار کنند و حاکمان چگونه رفتار مناسب را در جامعه ترویج دهند.
 ✓ در دوران سلسله هان، آیین بودا به چین راه یافت.

برخورد شی هوانگ تی با اندیشه‌های کنفوسیوس: او با اندیشه‌های کنفوسیوس مخالفت کرد و آثارش را سوزاند و حکیمان و پیروان او را نابود کرد. پس از مرگ شی هوانگ تی در دوران حکومت هان، اندیشه کنفوسیوس مجدد رایج شد.

نکات درس ۶

□ تمدن مینوسی:

در پی کاوش‌های قرن بیستم باستان شناسان، آثاری کهن در جزیره کرت واقع در جنوب یونان کشف شد. این تمدن به واسطه مینوس، شاه افسانه‌ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد. مینوسی‌ان اقوامی دریانورد بودند و با مصر و دیگر مناطق هم‌جوار خود روابط بازرگانی داشتند.
تمدن مینوسی / عصر مینوسی: طایفه‌های بیابان‌گردی از دشت‌های اروپای شرقی به شبه‌جزیره یونان آمدند. این طایفه‌ها به تدریج و احتمالاً تحت تأثیر تمدن مینوسی، شهرهایی را ایجاد کردند که مهم‌ترین آنها مینس نام داشت. به واسطه همین شهرهاست که اولین دوره تمدن یونان را عصر مینوسی می‌نامند.

عصر تاریکی یونان: تمدن مینس به دلیل رقابت شهرها و جنگ‌های داخلی ضعیف شد و یونان آن‌چنان دچار انحطاط شد که مورخان آن را عصر تاریکی نامیده‌اند. (سال ۱۱۰۰ تا ۸۰۰ ق م)
 ✓ آتن مرکز فعالیت‌های فلسفی، علمی و هنری زادگاه مردم سالاری بود، اما اسپارت، جامعه‌ای نظامی‌گرا و جنگاور بود که به امور فرهنگی و هنری علاقه نداشت.

□ جنگ‌های پلپونزی:

پس از پایان جنگ‌های ایران و یونان، دولت شهر آتن به رهبری پریکلس، به سرعت در مسیر پیشرفت حرکت کرد. در آن زمان دولت شهرها به دو گروه رقیب و دشمن تبدیل شده بودند، که آتن بر یکی و اسپارت بر دیگری فرمانروایی می‌کرد. جنگ‌هایی میان این دو دولت شهر شکل گرفت که به جنگ‌های پلپونزی معروف است و در نهایت با پیروزی اسپارت همراه شد.
نحوه به قدرت رسیدن اسکندر مقدونی بر ایران: اسکندر پس از آنکه شورش یکی از دولت‌شهرهای یونانی را فرو نشاند، به هخامنشیان حمله کرد. آن‌ها در چند نبرد مقابل هخامنشیان پیروز شدند و مصر، آسیای صغیر، بین‌النهرین و ایران را اشغال کردند. اسکندر سپس به هند لشکرکشی کرد و تا رود سند پیش رفت.

✓ یونانیان از دستاوردهای تمدن‌های مصر، ایران و بین‌النهرین بهره زیادی بردند و در عرصه‌های مختلف پیشرفت چشمگیری داشتند.
وضعیت دین و اعتقادات یونانیان: مهم‌ترین خدایان آن‌ها دوازده خدایی بود که در کوه المپ قرار داشت و در رأس، آنان زئوس خدای آسمان و آذرخش بود مردم شهر هریک یکی از خدایان مستقر در المپ را به عنوان خدایی ستایش می‌کردند. مثلاً آتنا، خدای شهر آتن بود. یونانیان اکثراً دارای معابد بودند و نیایش، غالباً با هدیه و قربانی انجام می‌گرفت. در یونان، قدرت کاهنان کمتر از مصر و بین‌النهرین بود. یونانیان به احترام خدایان خود مسابقات مختلفی برگزار می‌کردند از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به بازی‌های المپیک اشاره کرد، که هر ۴ سال یکبار در دولت شهر المپیا برگزار می‌گردید، اشاره کرد.

✓ در یونان باستان، در شهر آتن فقط مردان بالغی که از پدر و مادر آتنی به دنیا آمده بودند و شهروند آنجا محسوب می‌شدند، حق رأی داشتند و می‌توانستند در اداره امور دولت - شهر مشارکت کنند. زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که اکثریت جمعیت آن دولت - شهر

را تشکیل می‌دادند، از حق رأی محروم بودند.

- ✓ یونان و به ویژه شهر آتن، زادگاه فلسفه و پیشگام تفکر فلسفی محسوب می‌شود. فلسفه یونان در قرن ۴ و ۵ قبل میلاد، با ظهور فیلسوفان بزرگی مانند سقراط و افلاطون و ارسطو به اوج رسید.
- ✓ بقراط، پدر علم پزشکی یونان بود و اعتقاد داشت بیماری‌ها علت‌های طبیعی دارند و مجازات‌هایی نیستند که خدایان فرستاده باشند.
- ✓ در یونان باستان ادبیات و هنرهای تجسمی مخصوصاً انواع شعر و نمایشنامه‌نویسی و مجسمه‌سازی و معماری شکوفا بود
- ✓ شبه‌جزیره ایتالیا در شمال دریای مدیترانه، کانون شکل‌گیری تمدن و امپراطوری قدرتمندی به نام روم بود. این شبه‌جزیره از شمال به جنوب به طول ۱۲۰۰ کیلومتر بود و عرض زیادی دارد. کوه‌های المپ در شمال آن، مانع طبیعی به وجود آورده و گذرگاه‌های فراوان آن معبر رخنه اقوام مختلف به شمال ایتالیا بوده است.

□ از رم تا روم:

- حدود ۱۵۰۰ ق م گروهی از اقوام هند و اروپایی وارد ایتالیا شدند و مزارع و روستاهایی را به وجود آوردند، بعدها اقوام دیگری از یونان وارد این سرزمین شدند و بر شکل‌گیری تمدن روم تأثیر گذاشتند.
- ✓ شهر رم در مرکز ایتالیا از ادغام تعدادی روستاها در کنار رود تیبر به وجود آمد. در سال ۵۰۹ ق م رومیان بر شاه این شهر شوریدند و جمهوری رم را تأسیس کردند.
- ✓ جمهوری رم، سیاست توسعه طلبانه نظامی گسترده‌ای را در خارج از مرزهای شبه‌جزیره ایتالیا آغاز کرد. در فاصله سال‌های ۲۶۴ تا ۱۴۶ ق م جنگ‌هایی میان آن جمهوری و حکومت کارتاژ رخ داد، که رومیان رقیبان را شکست دادند و جمهوری رم قدرت بزرگی در مدیترانه شد.

سیاست و حکومت روم: بر اساس قانون اساسی رم، ساختار حکومت، روم شامل چند مجلس و شماری مقام‌های اجرایی بود، اشراف به واسطه مجلس سنا، و عامه مردم از طریق مجمع نمایندگان خود، در اداره امور کشور مشارکت می‌کردند. ریاست قوه اجرایی به دو کنسول اعطا می‌شد، که از میان اعضای سنا برای دوره یکساله، بدون تکرار انتخاب می‌شدند. وقتی یکی از کنسول‌ها در جنگ بود، کنسول دیگر اداره امور داخل را بر عهده داشت. هیچ شهروند رومی به منصب دولتی برگزیده نمی‌شد، مگر آنکه در ده نبرد شرکت کرده باشد. مجلس سنا، به عنوان مجمع اصلی مشورتی باقی ماند و در انتخاب امپراتور، ایفای نقش می‌کرد. به مرور زمان امپراتورها بر اختیارات و قدرت خود افزودند.

وضعیت اعتقادات و زندگی اجتماعی در روم: رومیان، خدایان متعددی را می‌پرستیدند و مانند یونانیان جشنواره‌ها و بازی‌های عمومی و مذهبی مختلفی را به احترام خدایان برگزار می‌کردند. برخی باورهای کهن ایرانی، مانند پرستش ایزد مهر در روم رواج یافت و بر فرهنگ و هنر رومی تأثیر گذاشت. خانواده‌های رومی، مسئولیت‌های شهروندی را به فرزندان خود از سنین کودکی می‌آموختند و آنان را به کار سخت، شجاعت برای جنگیدن و وفاداری به شهرشان تشویق می‌کردند.

- ✓ برجسته‌ترین دستاورد هنری تمدن روم در معماری و مجسمه‌سازی تبلور یافت.
- ✓ یکی دیگر از دستاوردهای تمدن روم ایجاد شبکه پیشرفته‌ای از جاده‌ها است.
- ✓ از نتایج گرویدن کنستانتین، امپراطوری روم شرقی به دین مسیحیت در اروپا این بود، که دین مسیحیت در اروپا، گسترش یافت و رسمیت پیدا کرد.

نکات درس ۷

- ✓ تا حدود دو قرن پیش، آگاهی و درکی که ایرانیان از تمدن خود داشتند متفاوت‌تر از آگاهی بود، که امروزه وجود دارد تا آن زمان مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای‌نامه‌های متعلق به دوران ساسانی و داستان‌های فردوسی، تاریخ ایران در عهد باستان را می‌نوشتند.
- ✓ سلسله‌های پیشدادیان و کیانیان به عنوان دوران افسانه‌ای تاریخ ایران، شناخته می‌شود.
- ✓ افسانه‌ها بر اساس واقعیت‌های تاریخی ساخته شده‌اند و با گذشت زمان تغییر کرده و به شکل افسانه و اسطوره در آمده‌اند.
- ✓ عموم مورخان تا ۲۰۰ سال پیش، تنها از تاریخ ساسانیان اطلاعات زیادی داشتند و سایر سلسله‌ها را چندان نمی‌شناختند از این رو،

پارسه یا پرسه پلیس پایتخت هخامنشیان، را به جمشید پادشاه افسانه‌ای ایران، نسبت می‌دادند و این مکان تاریخی را تخت جمشید می‌نامیدند. همچنین پاسارگاد، پایتخت کورش را به سلیمان پیامبر منسوب کردند.

✓ در دوره صفویه، علاقه اروپاییان برای مسافرت به کشور ما و شناخت تاریخ و فرهنگ آن زیاد شد. در آن زمان، نویسندگان و محققان اروپایی به واسطه نوشته‌های هردوت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان، اطلاعات زیادی درباره سلسله‌ها و شاهان ایرانی داشتند به همین دلیل برخی از جهانگردان اروپایی که در دوران فرمانروایی صفویان به ایران آمدند، با کنجکاوای زیاد در جست‌وجوی بناها و آثار تاریخی دوره هخامنشی به خصوص در فارس بودند.

عواملی که باعث شد زمینه برای انجام کاوش‌های باستان‌شناسی در ایران فراهم شود:

در زمان محمد شاه قاجار یک افسر انگلیسی به نام سر هنری راولینسون موفق به خواندن خط میخی شد، و سنگ نوشته داریوش هخامنشی را در بیستون ترجمه کرد. با خوانده شدن خط میخی، علاقه اروپاییان به فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران زیاد شد و دولت فرانسه اجازه حفاری و سپس امتیاز انحصاری کاوش‌های باستانی را در ایران به دست آورد. نتایج و دستاوردهای تحقیقات جدید به ما کمک کرد تا سلسله پادشاهی مادی تا ساسانیان را بهتر و بیشتر بشناسیم، و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه تا حدودی فراهم شود. همچنین یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم‌بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند.

منابع تاریخی به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱) منابع دست اول ۲) منابع دست دوم

منابع دست اول: شامل منابع غیر نوشتاری و منابع نوشتاری می‌شوند.

الف) منابع غیر نوشتاری: شامل تمام آثار مادی می‌شود که از ایرانیان باقی‌مانده است. شامل ابزارها، ظروف، اشیاء و بقایای بناهای مختلف مانند کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، کاروانسراها و....

ب) منابع نوشتاری: تمامی نوشته‌هایی که درباره رویدادهای تاریخی ایران از عهد باستان نگارش یافته است. برجسته‌ترین منابع نوشتاری: گل‌نوشته‌ها، سالنامه‌ها و کتاب‌های تاریخی، دینی، ادبی و جغرافیایی است.

دلایل ضعف تاریخ‌نگاری ایران در دوران باستان: در آن زمان سنت شفاهی، بسیار مقبول‌تر و پسندیده‌تر از سنت کتابت بوده است. علاقه و عادت به حفظ سینه‌به‌سینه مطالب در قرن‌ها لزوم ثبت مطالب را کم‌رنگ کرده است.

✓ سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم شرح جنگ‌های این پادشاه با رومیان را بازگو می‌کند. خدای‌نامه‌ها مهم‌ترین نوشته‌های تاریخی دوره ساسانی به شمار می‌رود و در واقع تاریخ عمومی ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی است.

✓ محتوی خدای‌نامه‌ها آمیخته با قصه و افسانه است.

✓ سنگ نوشته و لوح‌های گلی مهم‌ترین منابع نوشتاری ایرانی در دوران هخامنشیان است.

✓ خدای‌نامه‌ها، مهم‌ترین نوشته‌های تاریخی دوره ساسانی به شمار می‌رود.

منابع دست دوم: شامل انواع مختلفی از کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌های تحصیلی و طرح‌های پژوهشی می‌شود، که در دوپست سال اخیر توسط محققان اعم از مورخان و باستان‌شناسان و زبان‌شناسان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است.

درس ۸

موقعیت فلات ایران: ایران از شمال به دریای خزر و دریاچه آرال، از غرب به جلگه بین‌النهرین، از جنوب به خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند، از شرق به جلگه سند محدود می‌شود.

✓ ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خود پل ارتباطی میان شرق و غرب آسیا است. در عصر باستان مهم‌ترین راه‌های زمینی و دریایی که کشورهای بزرگ به یکدیگر متصل می‌کردند، از ایران گذشت و خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در ارتباط تجاری، سیاسی نظامی و با سرزمین‌های مختلف داشت.

✓ بعضی از پژوهشگران احتمال مهاجرت گروه‌هایی از جمعیت‌های انسانی را از آفریقا، آسیای مرکزی، قفقاز و شبه قاره هند به سوی سرزمین ما در دوران پارینه سنگی مطرح کرده‌اند. کهن‌ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران کشف شده، به بستر کشف رود در نزدیکی مشهد در خراسان رضوی است.

- ✓ ساکنان ایران در ابتدا خانه‌های خود را از سنگ، چوب و شاخ برگ درختان و گیاهان می‌ساختند، سپس با استفاده از گل و سنگ و بعد خشت بناهای محکم‌تری می‌ساختند.
- ✓ ساکنان نواحی کوهپایه‌ای زاگرس، جز نخستین مردمانی در جهان بوده‌اند که حدود ۱۲ هزار سال پیش، شروع به کشت گیاهانی مانند جو و گندم و اهلی کردن جانداران می‌پرداختند.
- ✓ مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش، در ساختن ظروف و ابزارهای سفالی پیشرفت قابل توجهی کردند با اختراع چرخ سفالگری، تحول بزرگی در ساخت ظروف سفالی ایجاد شد.
- ✓ مفرغ‌های لرستان، بهترین نمونه از صنعت فلزکاری در صنعت ایران محسوب می‌شود.
- ✓ اشیاء و ظروف سنگ صابونی توسط برخی سکونتگاه‌های کهن به ویژه جیرفت و تپه یحیی، در استان کرمان ساخته می‌شد.
- ✓ نخستین شهرها حدود ۵ هزار سال پیش، در فلات ایران به وجود آمد. شوش، چغامیش در خوزستان، شهداد و جیرفت در کرمان، شهر سوخته در سیستان و سیلک در کاشان از جمله این شهرها بودند.

□ تمدن ایلام:

ایلام، شامل خوزستان و مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی بود. از آنجا که اقتصاد بین‌النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، فرمانروایان سومری و اکدی مدام به سرزمین ایلامی‌ها حمله می‌کردند این جنگ‌ها باعث شد، حاکمان کوچک و مستقل ایلامی با هم متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.

وضعیت شهر و شهرنشینی در تمدن ایلام: شهرنشینی رونق داشت. شوش، در جلگه خوزستان یکی از پایتخت‌های ایلامیان بود. این شهر یکی از کهن‌ترین مراکز تمدنی جهان به شمار می‌رود. در دوران ایلامی‌ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید و شغل‌های مختلفی مانند سفالگری، فلزکاری رونق یافت. از شهرهای مهم ایلام می‌توان به یکی دیگر از پایتخت‌های ایلامیان یعنی آنشان یا آنزان اشاره کرد. در دوران ایلامی‌ها معماری پیشرفت زیادی داشت و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد. معبد چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش شاهکار معماری آن دوره به شمار می‌رود.

وضعیت دین و اعتقادات ایلامی‌ها: به خدایان مختلفی اعتقاد داشتند. به عقیده آنان خدایان دارای نیروی ماوراء الطبیعی هستند که هر کاری می‌توانند، انجام دهند. از محبوب‌ترین خدایان ایلامی، اینشوشیناک، به معنی خدای شهر شوش است. معبد چغازنبیل ستایشگاه این خدا محسوب می‌شود. الهه‌های مادر نیز مقدس بودند.

یکی از ویژگی‌های مهم تمدن ایلامی مقام و منزلت بالایی است که زنان داشته‌اند. زنان دارای قدرت و نفوذ فراوان بودند. زنان در عمده‌ترین کارهای جامعه، دارای نقش اساسی و تعیین‌کننده بودند. زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشتند.

نکات درس ۹

- ✓ واژه ایران از واژه آریایی گرفته شده و به معنی سرزمین آریاییان است. واژه آریایی به معنی شریف و آزاده است. پس واژه ایران، به معنی سرزمین مردمان شریف و آزاده است.
- ✓ آریاییان گروهی از اقوام هند و اروپایی بودند، که از زمان‌های بسیار کهن در فلات ایران و شبه قاره هند مستقر شدند و خود را آریایی نامیدند؛ بنابراین کاربرد واژه آریایی برای دیگر اقوام هند و اروپایی، به جز ایرانیان و هندیان درست نیست.
- ✓ نحوه به وجود آمدن حکومت ماد: آشور که در آن زمان حکومت قدرتمندی در شمال بین‌النهرین بود، برای به دست آوردن فلزات، سنگ‌های قیمتی دائماً به سرزمین‌های همسایه هجوم می‌آورد. یورش‌ها و غارت‌های آشوریان زمینه اتحاد قبایل ماد را فراهم کرد. از این‌رو، روسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک، که به اشتباه دی‌آکو می‌خوانند را به پادشاهی برگزیدند. دهیوک شهر هگمتانه را بنا کرد و پایتخت قرار داد.
- ✓ اوج قدرت مادها در زمان هووخشتر سومین پادشاه مادی بود. او با تشکیل سپاه منظم و کارآمدی از قبایل مختلف ماد و پارس و ... قدرت خود را بر مناطق وسیعی از ایران تثبیت کرد. هووخشتر، سپس با حکومت بابل علیه آشور متحد شد و به حاکمیت آشوریان پایان داد.

سقوط حکومت ماد: در زمان آستیاگ، پسر و جانشین هووخشتر بود که این پادشاه لیاقت و شایستگی پدر را نداشت. بزرگان و طوایف ماد از عملکرد آستیاگ ناراضی بودند. بر ضد او با کوروش هخامنشی همدست شدند و او را شکست دادند.

اقدامات کوروش پس از رسیدن به تخت پادشاهی: لشکرکشی به آسیای صغیر، تصرف تمام آسیای صغیر

مهمترین اقدامات کوروش: ۱) یکی از انسانی‌ترین فتوحات تاریخ جهان، فتح مسالمت‌آمیز و بدون خون‌ریزی بابل توسط کوروش بزرگ است

۲) کوروش دستور داد تا ماجرای فتح مصالحت آمیز بابل را بر لوحی استوانه‌ای از گل رس به زبان بابلی بنویسند؛ که به منشور کوروش معروف است و در موزه بریتانیا نگهداری می‌شود.

منشور کوروش نماد چیست؟ نماد فرهنگ انسانی و مداراجویانه ایرانیان است.

دلیل اهمیت و جایگاه بالای کوروش: کوروش به خاطر فتوحات و به خاطر شخصیت انسانی‌اش، همواره مورد تحسین و تکریم بوده است. در

روزگاری که قتل و غارت و کشتار، روش معمول فرمانروایان و فاتحان بود، کوروش با پرهیز از چنین رفتاری شکل جدیدی از فرمانروایی را به جهان معرفی کرد. این رفتار مداراجویانه و انسانی کوروش الگوی مناسبی بود که برخی از شاهان هخامنشی از او پیروی کردند.

اهمیت و شهرت فوق‌العاده داریوش بزرگ در تاریخ ایران: به خاطر اقدامات اساسی و کم‌نظیری بود، که برای ایجاد تشکیل نوین

اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد. تأسیس سپاه جاویدان، احداث جاده شاهی و برپایی کاخ‌ها و بناهای مجلل، به ویژه در شوش و تخت جمشید از اقدامات داریوش بود.

رقابت و درگیری یونان با ایران: دولت شهرهای یونانی از تسلط ایران بر آسیای صغیر و سواحل شرقی دریای اژه، ناخشنود بودند

از این رو آتنی‌ها یکی از شهرهای یونانی نشین آسیای صغیر، به نام میلئوس را تشویق به شورش علیه هخامنشیان کردند و سپس به همراه شورشیان به شهر سارد هجوم آوردند و آنجا را آتش زدند. داریوش تصمیم به تنبیه آتنی‌ها گرفت، ناوهای ایرانی دریای اژه را تصرف کردند، و وارد خاک یونان شدند و در جایی به نام ماراتن موضع گرفتند. سرانجام، سرداران آتنی چاره را در حمله سریع و جنگ تن به تن دیدند.

این یورش این قدر سریع و ناگهانی بود که سپاه ایران عقب‌نشینی کرد.

✓ خشایارشا، پسر و جانشین داریوش، پس از فرونشاندن شورش‌های مصر و بابل به یونان لشکر کشید و آتن را تصرف کرد، اما در نبرد دریایی در تنگه سالامیس توفیقی به دست نیاورد.

✓ خاندان هخامنشی، از زمان پادشاهی ارشیر دوم دچار تفرقه درونی و انحطاط شد، پس از اردشیر دوم، اردشیر سوم روی کار آمد که او در ابتدای حکومتش به قتل عام افراد خاندان سلطنتی پرداخت و کسانی را که احتمال می‌داد ادعای شاهی می‌کنند را به قتل رساند.

او مصر را دوباره ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد و سرانجام توسط یکی از خدمتکاران کاخ شاهی به قتل رسید.

✓ داریوش سوم، آخرین فرمانروای هخامنشی بود که تدبیر و درایت شاهان هخامنشی را نداشت و در جنگ با اسکندر شکست خورد.

✓ اسکندر در سه نبرد (گرانیکوس، ایسوس، گوگمل) سپاه هخامنشی را شکست داد و پس از آن شوش یکی از پایتخت‌های هخامنشی را تسخیر کرد. با وجود دلآوری آریو برزن مقدونیان به تخت جمشید رسیدند و به دستور اسکندر این شهر به آتش کشیده شد. داریوش نیز که در برابر اسکندر گریخته بود، در نزدیکی دامغان در سال ۳۳۰ قبل میلاد به قتل رسید.

✓ به واسطه تدبیر و سیاست شاهان هخامنشی بود که ایرانیان به تأثیرگذارترین مردم در جهان متمدن و شناخته شده آن روزگار تبدیل شدند.

درس ۱۰

✓ اوضاع ایران بعد از سقوط هخامنشیان: نافرمانی‌ها و شورش‌های زیادی مقابل اسکندر صورت گرفت، که چون این شورش‌ها پراکنده بودند و اتحاد نداشتند به نتیجه مطلوبی نرسید.

✓ ایجاد سلسله سلوکیان و اقدامات سلوکوس: چند سال بعد از مرگ اسکندر یکی از سرداران او به نام سلوکوس بر بین‌النهرین، آسیای

صغیر، سوریه و فلات ایران حاکم شد و پادشاهی سلوکیان را ایجاد کرد. سلوکوس خود را نیکاتور یعنی فاتح خواند، و ابتدا شهری را که

به نام او سلوکیه نامیده می‌شد به عنوان پایتخت انتخاب کرد. اما چند سال بعد پایتخت خود را به انطاکیه منتقل کرد. سلوکوس قصد

داشت، با ایجاد شهرهای جدید و کوچاندن یونانیان به این شهرها فرهنگ یونانی را در ایران رایج دهد.

✓ سلوکیان از اوایل تشکیل حکومت خود با جانشینان اسکندر در مصر وارد رقابت و درگیری شدند از این رو عمده توجه شاهان سلوکی به مناطق غربی قلمرو خودشان بود و بر متصرفات شرقی خویش نظارت و سلطه کامل نداشتند. این موضوع باعث شد، خاندانی در شمال شرق ایران قدرت را به دست بگیرند و به فکر استقلال از حکومت سلوکیان بیفتند.

تأسیس اشکانیان: ارشک بر فرمانروای سلوکی در ناحیه قوچان امروزی شورید، و گرگان و پارت را از دست سلوکیان خارج کرد به احترام ارشک جانشینان او عنوان ارشک را به نام خود افزودند و به این روش سلسله اشکانیان و بعداً اشکانیان نامیده شد.

پایتخت‌های اشکانیان: پایتخت‌های این سلسله به ترتیب: شهر نسا در ترکمنستان امروزی، شهر صدروزه که یونانیان به آن هکاتم پولس می‌گفتند در حوالی دامغان کنونی و شهر تیسفون در نزدیکی بغداد امروزی.

چگونگی گسترش و تثبیت قدرت اشکانیان: مهرداد یکم، با تسلط بر مناطق وسیعی در ایران قدرت حکومت اشکانی را افزایش داد. در دوران فرمانروایی او سلسله اشکانیان از یک حکومت محلی به یک پادشاهی قدرتمند تبدیل شد. مهرداد دوم نیز با فتوحاتی که انجام داد قلمرو اشکانیان را به نهایت خود رساند.

✓ یکی از مسائل مهم در سیاست خارجی اشکانیان، اختلافات و جنگ‌های مکرر با امپراتوری روم بود.

✓ از مهم‌ترین جنگ‌های اشکانیان و روم در زمان پادشاهی ارد دوم رخ داد کراسوس، سردار روم به بین‌النهرین حمله کرد. اما در جایی به نام حران از سپاه ایران شکست خورد و سردار روم را شکست داد. فرماندهی سپاه ایران در جنگ حران بر عهده سورنا بود. پس از جنگ حران اشکانیان بارها بر سر تسلط بر ارمنستان و مرزهای سوریه با هم جنگیدند.

ملوک طوایفی: حکومت اشکانی مجموعه‌ای از حکومت‌های نیمه‌مستقل بود که به حکومت مرکزی اشکانی مالیات و نیروی نظامی می‌داد، این نوع حکومت را ملوک طوایفی خوانده‌اند.

آخرین پادشاه اشکانیان و سقوط اشکانیان: اردوان چهارم بود، که نیروهای مهاجم رومی را شکست داد و آنان را مجبور به پرداخت غرامت کرد اما در برابر مشکلات داخلی موفق نبود و نتوانست خاندان ساسانی را که در فارس بر او شوریده‌اند آرام کند. در نهایت اردوان، در جنگ با اردشیر بابکان ساسانی شکست خورد و سلسله اشکانیان از هم پاشید.

احیای فرهنگ ایرانی توسط اشکانیان: اشکانیان با رشادت و روحیه جنگاوری ایران را از چنگ بیگانگان خارج کردند. آن‌ها با آسان‌گیری و مداراجویی فرهنگی و دینی اقوام و فرقه‌های دینی مختلف و حتی یونانی تباران ایران را در کنار یکدیگر حفظ می‌کردند. اشکانیان با پیوند دادن اجزای مختلف فرهنگ ایرانی و ترویج ایران‌گرایی ایران را احیا کردند.

شکل‌گیری حکومت ساسانی: ساسانیان نام خود را از ساسان نیای اردشیر بابکان گرفته‌اند. ساسان موبد نیایشگاه زرتشتی آن‌ها در شهر استخر، بود. او با دختر یکی از شاهان محلی پارس ازدواج کرد. بابک، پدر اردشیر در پارس اعلام استقلال کرد. اردوان چهارم آخرین پادشاه اشکانی که از استقلال طبی ساسانیان احساس خطر می‌کرد، مقابله کرد. اما از اردشیر بابکان شکست خورد. اردشیر در تیسفون تاج‌گذاری کرد.

مشکلات حکومت ساسانی در خارج از مرزهایش: یکی از این مشکلات امپراطوری روم شرقی بود، که به ایران حمله می‌کرد. یورش‌های مکرر قبایل بیابان‌گرد به مرزهای ایران نیز ساسانیان را به زحمت می‌انداخت.

✓ حکومت ساسانیان با اقدامات پادشاهانی، مانند شاپور یکم و شاپور دوم گسترش یافت و تثبیت شد.

رابطه قباد و مزدک: قباد در آغاز پادشاهی خود قصد داشت از قدرت اشراف، نجبا و موبدان بکاهد و دست آنان را در امور کشوری کوتاه کند و به حمایت مزدک برخاست. اما اشراف و نجبا او را از پادشاهی برکنار و راهی زندان کردند. قباد دوباره به قدرت رسید و برای حفظ موقعیت خود با مخالفان مزدک همراهی کرد. در پایان دوران قباد با هدایت خسرو، مزدک به مناظره‌ای ساختگی دعوت شد و به قتل رسید.

اوج اختلاف در دربار ساسانی: در زمان هرمز چهارم بود و یکی از سرداران به نام بهرام چوبین علیه پادشاه شورش کرد و او را برکنار و به تخت پادشاهی رسید.

✓ یکی از اهداف رومیان از لشکرکشی به ایران، تسلط بر مسیرهای تجاری بود که به هند و چین می‌رسید. آن‌ها می‌خواستند به‌طور مستقیم با این کشورها، رابطه تجاری داشته باشند، اما شاهان اشکانی و ساسانی با آگاهی از منافع این مسیرهای تجاری برای ایران داشت، می‌کوشیدند مانع موفقیت رومیان شوند.

حکومت ساسانی برای جلوگیری از غارتگری اعراب، حکومتی دست‌نشانده به ریاست اعراب لخمی در شهر حیره تأسیس کرد. برخی مورخان، این اقدام خسرو پرویز را اقدامی اشتباه می‌دانند که باعث شد مرزهای جنوبی ایران در برابر هجوم اعراب بی‌دفاع بماند.

عوامل مؤثر در سقوط ساسانیان: ۱) روحیه و انگیزه بالای اعراب مسلمان ۲) ضعف قدرت سیاسی پادشاهان ساسانی به دلیل اختلاف با اشراف و بزرگان ۳) نارضایتی مردم از حکومت به دلیل وجود نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی و عدم مقاومت آنان در برابر اعراب ۴) پیام دین اسلام، که جهانیان را به پرستش خدای یگانه دعوت می‌کرد. ۵) کاهش توان اقتصادی حکومت ساسانی، به سبب طغیان رودهای دجله و فرات، شکسته شدن سدها و به زیر آب رفتن زمین‌های حاصلخیز بین‌النهرین.

درس ۱۱

شیوه کشورداری هخامنشیان: در رأس تشکیلات سیاسی پادشاه قرار داشت، که اختیارات زیادی داشت. پادشاهان هخامنشی به ویژه داریوش یکم ادعا داشتند که به خواست اهوره مزدا به پادشاهی رسیده‌اند و به یاری او بر کشور فرمانروایی می‌کنند. این ادعا به حکومتشان جنبه دینی می‌داد و مردم را تشویق می‌کردند، از آن‌ها اطاعت کنند.

شیوه کشورداری کوروش: او شیوه جدیدی که مبتنی بر احترام به دین و فرهنگ مردم سرزمین‌های فتح شده و مشارکت آنان در حکومت بود. بنیاد نهاد سیاست کوروش این بود، از طریق مشارکت دادن اقوام و ملت‌های تابعه در اداره حکومت وفاداری و پشتیبانی آنان را نسبت به خود جلب کند.

اجزای اصلی تشکیلات اداری هخامنشیان: خزانه شاهی، انبار شاهی، دیوان شاهی.

وظیفه دیوان شاهی: نگارش، تنظیم و ثبت و نگهداری نامه‌ها، اسناد و نوشته‌های دولتی.

چشم و گوش شاه: در زمان هخامنشیان، مسئولیت بازرسی و نظارت دقیق بر عملکرد مقام‌ها و مأموران دولتی، بر عهده یکی از خویشاوندان نزدیک شاه و یا یکی از درباریان مورد اعتماد و وفادار به او قرار می‌گرفت. مسئول بازرسی و مأموران تحت فرمانش به عنوان چشم و گوش شاه معروف بودند.

✓ شیوه غیرمتمرکز اداره حکومت اشکانیان (ملوک طوایفی می‌گفتند): اداره برخی از سرزمین‌های کشور به صورت موروثی، در اختیار پادشاهان کوچک و حاکمان محلی بود، که تا حدودی در اداره سرزمین خویش استقلال داشتند. آنان دارای سپاهی بودند و به نام خود سکه ضرب می‌کردند. این گروه از پادشاهان و حاکمان محلی، برای نشان دادن اطاعت و وفاداری خود به حکومت اشکانی علاوه بر پرداخت باج و خراج سالانه در جنگ شرکت می‌کردند.

✓ پادشاهان ساسانی به منظور ایجاد تمرکز و افزایش دامنه نظارت و تسلط خود بر مناطق کشور، از یک سو سپاهی دائمی تشکیل دادند؛ و از سوی دیگر اقدام به توسعه و تقویت تشکیلات اداری منسجم کردند.

دبیران مهست: به رئیس دبیران و کاتبان، ایران دبیرد یا دبیران مهست می‌گفتند که از جمله منصبان عالی رتبه تشکیلات اداری ساسانی بودند.

وظیفه دبیران ساسانی: نگارش فرمان‌ها، نامه‌ها و اسناد و ضبط آنان بود، ولی کارهای دیگری مانند گردآوری و تألیف خدای نامک هم جز وظایفشان بود.

✓ قلمرویی که ساسانیان بر آن فرمانروایی می‌کردند، ایران‌شهر نامیده می‌شد. ایران‌شهر به چندین کوره یا استان تقسیم شده بود که، اعضای خاندان شاهی افرادی از خاندان‌های بزرگ و یا فرماندهان نظامی بر آن‌ها حکومت می‌کردند.

یکی از اصول مهم اندیشه ایرانی، پایبندی به عهد و پیمان بود. ایرانیان به عدالت و راستی اهمیت زیادی می‌دادند و یکی از آرمان‌های آنان این بود که فرمانروایی عادل بر آنان حکومت کند. در ایران باستان، قوانین بیشتر از عرف و عادات و اعتقادات قومی ایرانیان و به ویژه اوستا، کتاب دینی زرتشتیان گرفته شده بود.

قضاوت در ایران باستان: به دو شکل رسمی و غیررسمی انجام می‌شد. شکل غیررسمی قضاوت را اغلب ریش‌سفیدان و بزرگان خانواده‌ها و قبایل بر عهده داشتند. قضاوت رسمی بیشتر بر عهده روحانیون زرتشتی و قضاتی بود، که از سوی شاه و یا حاکمان مناطق مختلف منصوب می‌شدند. روحانیان عمدتاً به اختلافات حقوقی و مدنی و قضات شاهی به جرائم سیاسی و نظامی رسیدگی می‌کردند.

✓ از اشارات نویسندگان یونانی معلوم می‌شود که، در دوران هخامنشی قوانینی وجود داشته که قدرت و اختیارات پادشاه را محدود کرده است.

✓ مجموعه‌ای از قوانین عصر ساسانی، در کتاب مادیان هزار داستان به زبان پهلوی گردآوری شده و منبع ارزشمندی برای حقوق و دادرسی آن دوره محسوب می‌شود. در دوران ساسانی تشکیلات قضایی گسترش یافت و نقش روحانیان زرتشتی در امور قضایی بیشتر از گذشته شد.

وضعیت سپاه جنگ‌افزار مادها: دهیوک؛ به منظور مقابله با هجوم آشوری‌ها هگمتانه را به صورت دژ نظامی درآورد و استحکامات و قلعه‌های متعددی ساخت. هووخستر، سومین پادشاه ماد نیز سپاه خود را به دسته‌های کمانداران، نیزه‌داران و سواران تقسیم کرد. سلاح‌های ماد شامل خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان و زوبین بوده است.

اقدامات داریوش در زمینه سپاه و جنگ‌افزارهای جنگی: ۱ داریوش در زمینه نظامی و نو سازی سپاه اقدامات مهمی انجام داد. او در زمینه نظامی نیروی ده هزار نفری به نام سپاه جاویدان تشکیل داد. این نیرو هیچ گاه تعدادشان کم نمی‌شد، هرگاه سرباز یا فرماندهی بازنشسته یا کشته می‌شد؛ فرد دیگری جایگزین او می‌شد (تشکیل سپاه جاویدان) ۲ تأسیس نیروی دریایی در خلیج فارس، دریای مدیترانه و دریای سرخ

مهم‌ترین جنگ‌افزارهای اشکانیان: تیر / کمان / نیزه

با به قدرت رسیدن ساسانیان، سپاه دائمی به وجود آمد. اصلی‌ترین بخش این سپاه، سواره‌نظام سنگین و اسلحه زره‌پوش تشکیل می‌داد؛ که به آن اسواران گفته می‌شود. سر تا پای اسواران با زره‌های فلزی پوشیده شده بود. سواره نظام سبک اسلحه از میان جوانان طبقه اشراف و نجبا برگزیده می‌شد. پیاده نظام نیز شامل روستاییانی بود که، تجهیزات مناسبی نداشتند. از ابتکارات ساسانیان استفاده از فیلم در جنگ‌ها بود.

در دوران ساسانی، مدارس به نام ارتشتارستان به وجود آمد که افراد ارتش در آنجا آموزش می‌دیدند. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد در آن زمان، کتابچه‌هایی با موضوع‌های تخصصی درباره آموزش‌های نظامی از قبیل تشکیلات قشون، فنون، جنگ، تیراندازی، تغذیه سپاهیان و مراقبت از اسبان وجود داشته است؛ که مریبان از آن‌ها در آموزش سربازان استفاده می‌کردند.

درس ۱۲

✓ تقسیم‌بندی جامعه در زمان آریایی‌ها: جامعه به سه قشر روحانیان، جنگجویان، کشاورزان و شبانان تقسیم می‌شد. وجود قشرهای سه‌گانه آریایی در آغاز معرف، نوعی تقسیم‌کار حرفه‌ای بود و به نظر می‌رسید هیچ قشر بر قشر دیگر برتری ندارد.

✓ تمرکز قدرت و ثروت نزد عده‌ای خاص موجب ایجاد نابرابری‌های اجتماعی شد. دوره فرمانروایی مادها را باید سرآغاز این تحول دانست. ولی در زمان هخامنشیان با افزایش فتوحات و توسعه تشکیلات حکومتی، نابرابری‌های اجتماعی افزایش یافت.

✓ در دوران هخامنشیان اعضای خاندان‌های بزرگ که خاندان شاهی در رأس آن‌ها بود از طرف پادشاه، به سمت حکومت شهری‌ها، فرماندهی ارتش منصوب گردیدند. در زمان هخامنشیان طبقه‌ای از اشراف و بزرگان شکل گرفت، که علاوه بر امتیازات ویژه اقتصادی، از مقام و منزلت اجتماعی بالایی برخوردار بودند.

✓ نظر هردوت درباره خاندان‌های هخامنشی: این خاندان‌ها امتیازات ویژه‌ای داشتند که دیگران از آن محروم بودند.

هرم اجتماعی دوران هخامنشی: ۱ شاه ۲ خاندان شاهی و منصبان عالی رتبه سیاسی و نظامی ۳ توده مردم

جامعه ایران در دوران اشکانیان: شامل گروه حاکم و توده‌های مردم عادی بود. اعضای گروه حاکم به ۲ دسته تقسیم می‌شدند. در مرتبه اول خاندان‌های شاهی و دیگر خاندان‌های قدرتمند قدیمی بودند، که مهم‌ترین منصب‌های سیاسی و نظامی را به عهده داشتند.

✓ توده مردم شامل کشاورزان، شبانان، صاحبان حرف و صنایع و بازرگانان بود.

نظام طبقاتی ایران در دوره ساسانیان تحت تأثیر ۲ عامل گسترش یافت: ۱- تأسیس حکومت مرکزی قدرتمند که خاندان ساسانی با توسعه تشکیلات اداری و دیوانی به وجود آوردند.

۲- رسمیت یافتن دین زرتشتی و افزایش نفوذ و اختیارات موبدان بود.

✓ نظام طبقاتی عصر ساسانی بر اصالت نسب و خون استوار بود.

- هرم اجتماعی ایران در زمان اشکانیان: ۱** شاه ۲ نجبای درجه اول ۳ نجبای درجه دوم ۴ کشاورزان، شبانان، پیشه‌وران، بازرگانان.
- ✓ در دوران ساسانیان موبدان زرتشتی، مدافع نابرابری‌های اجتماعی و امتیازات طبقه حاکم بودند و چنین وانمود می‌کردند که، این تفاوت‌ها برای حفظ نظم و ثبات کشور لازم است و رفتن از طبقه‌ای به طبقه دیگر موجب فاسدشدن جامعه می‌شود.
- ✓ خانواده، هسته اصلی جامعه آریایی نخستین بود.
- ✓ در خانواده کهن ایرانی ازدواج، درون گروهی بود و اعضای خانواده تحت نظارت پدر با یکدیگر پیمان ازدواج می‌بستند. اقتصاد خانواده هم به صورت معیشتی بود و دسترنج تمام افراد خانواده برای رفع نیازمندی‌های مشترک مصرف می‌شد. دارایی‌های خانواده، در اختیار پدر بود و قابل تقسیم یا انتقال نبود و پس از مرگ او در اختیار پسر ارشد به عنوان رئیس جدید خانواده قرار می‌گرفت.
- ✓ خانواده گسترده تا زمان هخامنشی‌ها تداوم داشت، بعد از آن تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی به تدریج کوچک‌تر و محدودتر شد.
- موقعیت زنان در ایران باستان و دوره هخامنشیان:** در ایران باستان زن، به عنوان مادر و کدبانوی خانه از عزت و احترام بالایی برخوردار بود. لوح‌های گلی کشف شده از تخت جمشید نشان می‌دهد، در زمان هخامنشیان زن و مرد در کنار هم با حقوقی برابر کار می‌کردند. تعدادی از کارکنان کارگاه‌های شاهی را زنان تشکیل می‌دادند و حتی مدیریت برخی از این کارگاه‌ها را بر عهده داشتند و مردان زیر دست آنان کار می‌کردند. در آثار و متون دینی و حقوقی مربوط به دوره ساسانی و قرون نخستین اسلامی، مطالب و گزارش‌هایی وجود دارد که دلالت بر حقوق اجتماعی و اقتصادی زنان در آن دوران دارد. از جمله اینکه زن حق مالکیت و فعالیت اقتصادی داشت و در اموال همسر خود شریک بود و می‌توانست در دادگاه به سود خود اقامه دعوا کند.
- ✓ ویژگی برجسته جشن‌های باستانی، عبادت و شکرگزاری به درگاه خداوند بود.
- ✓ گاهنبارها، نوروز، مهرگان و سده از مهم‌ترین جشن‌های ایران باستان بودند.
- ✓ گاهنبارها عبارت بودند از ۶ جشن که به شکرانه آفریده شدن عناصر اصلی خلقت در ۶ وقت از ماه‌های سال برگزار می‌شد. این جشن‌ها، تأثیر زیادی بر اتحاد و انسجام ایرانیان در طول تاریخ داشته است. ایرانیان باستان در برخی از جشن‌ها مراسم ویژه‌ای را برای آرامش ارواح مردگان انجام می‌دادند.

درس ۱۳

- ✓ در عصر باستان کشاورزی، اساس زندگی اقتصادی ایرانیان بود.
- ✓ شاهان هخامنشی به امور کشاورزی توجه زیادی داشتند و به منظور پیشرفت و توسعه آن اقدام‌های مفیدی انجام دادند. آنان افرادی را که اقدام به آبادانی زمین‌های بایر می‌نمودند، تا پنج نسل از پرداخت مالیات معاف می‌کردند.
- از دیگر اقدامات هخامنشیان برای توسعه کشاورزی:** کندن قنات، احداث بند و سد بر روی رودها و حفر نهرهای انتقال آب بود.
- طغیان رودخانه‌های دجله و فرات و خراب شدن آب‌بندها و سدها در اواخر دوره ساسانیان یکی از عوامل ضعف و انحطاط آنان شد و ضربه سنگینی بر اقتصاد آنان وارد کرد.
- ✓ جاده شاهی، به فرمان داریوش هخامنشی احداث شد. این جاده شوش، یکی از پایتخت‌های هخامنشیان را به شهر سارد در آسیای صغیر متصل کرد.
- ✓ در دوران هخامنشی فنون و مهارت‌های جاده‌سازی پیشرفت کرد، در جاهایی که زمین سست یا با باتلاقی بود، جاده را سنگ‌فرش می‌کردند.
- کشف راه‌های دریایی:** داریوش در جریان لشکرکشی به هندوستان وقتی به رود سند رسید، یکی از اهالی آسیای صغیر به نام اسکیلاکس را مأمور کشف مسیرهای آبی کرد. او مسیر رود سند را تا اقیانوس هند ادامه داد و با عبور از دریای سرخ به مصر رسید. در نتیجه این سفر برای نخستین بار، مسیر دریایی میان هند و مصر شناسایی شد. یکی دیگر از اقدامات داریوش در زمینه توسعه راه‌های دریایی اتصال دریای سرخ به رود نیل بود. تا امکان تردد کشتی‌ها میان این رود و دریا فراهم شود.
- ✓ حکومت ساسانی برای پیشرفت کشاورزی تلاش زیادی کرد. یکی از مقام‌های عالی رتبه دربار ساسانی که به عنوان واستریوشان سالار معروف بود، رئیس روستاییان و کشاورزان به شمار می‌رفت. او علاوه بر مسئولیت گردآوری مالیات‌های بخش کشاورزی، برای توسعه کشت و کار نیز تلاش می‌کرد.

✓ در دوره ساسانیان، سدها و آببندهای متعددی بر رودها با هدف آبیاری زمین‌های کشاورزی ایجاد شد. طغیان رودخانه‌های دجله و فرات و خراب شدن آببندها و سدها در اواخر دوره ساسانی یکی از عوامل ضعف و انحطاط آنان شد و ضربه سنگینی بر اقتصاد آن‌ها وارد کرد.

✓ تا زمان داریوش، در بیشتر نواحی تحت فرمان حکومت هخامنشی پول رواج چندانی نداشت و مبادله به صورت کالا به کالا بود.
 ✓ در زمان اشکانیان و ساسانیان کاربرد پول به خصوص در شهرها گسترش یافت و سکه‌های نقره‌ای و مسی در مبادلات تجاری در منطقه وسیعی به جریان افتاد.

✓ نظام پولی که داریوش ایجاد کرد، معیاری برای ارزش‌گذاری کالاها و خدمات در نواحی مختلف پادشاهی شد و عامل مهمی در بسط و گسترش تجارت داخلی و خارجی بود.

اوزان و مقیاس‌ها در دوران هخامنشیان: هخامنشیان، واحدهای وزن و اندازه‌گیری ایلامیان را حفظ کردند و واحدهای تازه‌ای به آن اضافه کردند. به دستور داریوش، واحدهای اندازه‌گیری مشخصی برای شهریارهای هخامنشی تعیین شد. تعدادی از وزنه‌های آن دوره باقی‌مانده است. پیمانانه یا کیل در زندگی اقتصادی دوران هخامنشی اهمیت زیادی داشت چون در آن زمان مقدار مواد خوراکی با پیمانانه تعیین می‌کردند.

صنعت در دوران هخامنشیان: حکومت هخامنشی با یکپارچه ساختن سرزمین‌های ثروتمند، کمک زیادی به رونق اقتصادی و توسعه صنعت کرد. آثار برجای مانده از آن دوره بیانگر پیشرفت صنایع فلزکاری، سفالگری و بافندگی است.

حکومت ساسانی با در اختیار گرفتن واردات ابریشم خام از چین و کوچاندن بافندگان ماهر از روم به ایران کارگاه‌های بافندگی زیادی در شوش، جندی شاپور، شوشتر ایجاد کرد. چین که خود بنیان‌گذار صنعت ابریشم بود، پارچه‌های ابریشمی ایرانی را می‌خرید. در دوران سلوکیان، تجارت رونق گذشته را نداشت و از حجم مبادله کالاهای ارزان قیمت کاسته شد و اشیای تجملی جای آن‌ها را گرفت. با به قدرت رسیدن اشکانیان بار دیگر دادوستد و بازرگانی و تجارت گسترش یافت.

در دوران ساسانیان تجارت در مسیرهای زمینی و دریایی گسترش یافت و بازرگانان مشغول دادوستد بودند. سکه‌های نقره ساسانی معتبر و رایج بود. ساسانیان بیشتر از حکومت‌های قبلی بر تجارت نظارت می‌کردند و قوانین خرید و فروش و ... اجرا می‌کردند.

عوامل مهم رونق تجارت در دوره اشکانیان: ۱) برقراری روابط سیاسی و تجاری میان ایران و چین ۲) گشایش جاده ابریشم
عمده‌ترین منابع درآمد حکومت در ایران باستان: انواع مالیات‌ها شامل مالیات کشاورزی و دام، مالیات پیشه‌وران و مالیات سرانه، عوارض گمرکی، حمل‌ونقل و راهداری و حق بهره‌برداری از معادن و جنگل‌ها.

✓ وضعیت اقتصاد و معیشت ایران در دوران باستان تحت تأثیر عوامل سیاسی، مدیریتی و اقلیمی قرار داشت. در زمان‌هایی که صلح، آرامش و امنیت حکم‌فرما بود، فعالیت‌های اقتصادی شرایط مطلوبی داشت. اما در دورانی که حکومت مرکزی ضعیف و آشوب و ناامنی فراگیر بود و یا دشمنان خارجی به ایران هجوم می‌آوردند، اوضاع و شرایط اقتصادی به هم می‌ریخت و رونق و آبادانی دیده نمی‌شد. طغیان رودها و خشکسالی و تخریب سدها نیز تأثیر منفی داشت. همچنین بیماری‌ها نیز موجب رکود کسب‌وکار می‌شد.

درس ۱۴

✓ آریایی‌ها برای خدایان خویش معابد باشکوه نمی‌ساختند. آنان اعتقاد داشتند که نفوذ و قدرت خدایانشان محدود به ناحیه و شهر خاصی نمی‌شود؛ بلکه تمام قلمرو جهان را در برمی‌گیرد. آریاییان همچنین برخی عناصر طبیعی مانند آب، آتش و خاک را مقدس می‌شمردند.
 ✓ زرتشت، پیام‌آور دین زرتشتی در میان ایرانیان باستان ظهور کرد. اطلاع دقیقی درباره زمان و مکان تولد و مرگ این پیامبران ایران باستان در دست نیست.

✓ اساس تعالیم زرتشت بر یگانگی و پرستش اهورامزدا قرار دارد. بر اساس آموزه‌های زرتشت اهورامزدا، آفریدگار آسمان‌ها و زمین، خورشید، ماه و ستارگان، آب‌ها و گیاهان، روشنایی و تاریک است. هیچ چیز از دایره قدرت و خواست او بیرون نیست. مطابق تعالیم زرتشتی، گروهی از موجودات الهی که امشاسپندان یا جاودانان مقدس خوانده می‌شوند، اهوره مزدا را در امر آفرینش و اداره امور جهان یاری می‌کنند.

✓ زرتشت به پیروانش سفارش می‌کرد که مینوی نیک را انتخاب کنند و پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک را سرمشق زندگی خود قرار دهند. از دیگر آموزه‌های زرتشت اعتقاد به جهان آخرت است. زرتشت با قربانی کردن و کشتار بی‌رویه حیوانات مخالف بود.

✓ کتاب مقدس زرتشت، اوستا بود.

✓ روحانیان مادی که مغ نامیده می‌شدند؛ وظیفه برگزاری آیین‌های دینی از جمله خواندن نیایش‌ها و سرودها و رسم قربانی کردن را برعهده داشتند. آنان نقش مهمی در آمیختن باورهای دینی کهن با تعالیم زرتشت داشتند.

✓ پژوهشگران در خصوص پیروی هخامنشیان از دین زرتشت اختلاف نظر دارند. عده‌ای از آنان بر پایه برخی از مندرجات سنگ‌نوشته‌ها استدلال می‌کنند که، هخامنشیان زرتشتی بوده‌اند و گروهی دیگر قبول ندارند و می‌گویند شاهان هخامنشی به باورهای کهن ایرانی اعتقاد داشتند.

✓ رفتار آزاد منشانه کورش با مردمان مغلوب و احترام او به دین و آداب و رسوم این مردمان در آن زمان پدیده جدیدی بود. او وقتی بابل را بدون خونریزی و غارت فتح کرد، به نیایش و ستایش مردوک، خدای بابلیان پرداخت.

✓ اسکندر مقدونی و سلوکیان نیز تلاش زیادی کردند تا زبان، فرهنگ و باورهای یونانی را در ایران ترویج دهند. اما بیشتر ایرانیان بر دین، سنت‌ها نیاکان خود باقی ماندند.

✓ در دوران اشکانیان، نیز دین زرتشت رواج پیدا کرده بود و یکی از شاهان این سلسله به نام بلاش یکم دستور داد، متون اوستا جمع‌آوری شود. در زمان اشکانیان ستایش ایزدمهر به قلمرو روم در آسیای صغیر راه یافت.

آزادی دینی در دوران اشکانیان: زمینه مناسبی را برای همزیستی مسالمت‌آمیز، پیروان دین‌ها و عقاید مختلف فراهم کرد به همین دلیل یونانی تبارانی که در ایران زندگی می‌کردند، بدون هیچ مزاحمتی خدایان خود را می‌پرستیدند. یهودیان نیز ایران را پناهگاه مناسبی برای خود می‌دانستند. پیروان دین مسیح نیز در قلمرو اشکانیان احساس امنیت و آزادی می‌کردند. آیین بودایی نیز در آن دوره به ایران راه یافت.

سوال مهم: چرا دوران ساسانیان اهمیت زیادی در تاریخ زرتشت دارد؟

زیرا حکومت ساسانی این دین را دین رسمی ایران اعلام کرد. با این اقدام دین و سیاست به هم گره خوردند. از یک سو پادشاهان ساسانی به پشتیبانی کامل از دین رسمی پرداختند، و از سوی دیگر روحانیان زرتشتی قدرت و حاکمیت پادشاهان ساسانی را تأیید کردند.

عناصر مقدس در دین زرتشت: در دین زرتشت آتش، عنصری مقدس بود و زرتشتیان با نیایش در برابر آتش اهورامزدا را ستایش می‌کردند. به همین دلیل در دوران ساسانیان آتشکده‌های زیادی در شهرها و روستاهای ایران ساخته شد سه آتشکده مهم: ۱- آتشکده آذربرزین

مهر در خراسان مخصوص کشاورزان، آذرگشنسپ در آذربایجان ویژه شاهان و آذر فرنیغ در فارس مخصوص موبدان.

✓ از کتاب‌های عصر ساسانی می‌توان ۱- به‌دینکرد اشاره کرد، که دانشنامه‌ای مشتمل بر عقاید زرتشتی است ۲- کتاب بندهش از دیگر کتاب‌های آن زمان بود.

اعتقادات مانویان: مانی اعتقاد داشت، که او و پیامبران پیش از او آمده‌اند تا روح را که از دنیای نور است، از جهان مادی و تاریکی نجات دهند و انسان را به رستگاری برسانند. مانی و پیروان او کتاب‌های خود را به زبان‌های مختلف نوشتند و گاه برای تفهیم مطالب از نقاشی استفاده می‌کردند. مانی عقاید خود را در کتابی با عنوان شاپورگان نوشت و به شاپور هدیه داد اما این پادشاه ساسانی بر دین زرتشتی باقی ماند...

موبدان با آیین مانوی مخالف بودند. آنان پس از شاپور، اقدامات خود را برای نابودی مانی و مانویان تشدید کردند. در نهایت در زمان بهرام یکم مانی اعدام شد و پیروان او به سرزمین‌های دیگر گریختند.

درس ۱۵

- ✓ خط/ زبان/ علم و آموزش ستون‌های استوار تمدن هستند.
- ✓ زبان ایلامی که ساکنان جنوب غرب ایران با آن سخن می‌گفتند، زبان رسمی و نوشتاری حکومت و تمدن ایلام بود. این زبان به عنوان زبان دوم نوشتاری در دوران هخامنشی نیز استفاده می‌شد.
- ✓ زبان‌های ایرانی شاخه‌ای از گروه زبان‌های (هند و ایرانی) هستند؛ که اقوام هندی و ایرانی پیش از جدا شدن از یکدیگر و سکونت در هند و ایران با آن سخن می‌گفتند. شاخه هند و ایرانی خود یکی از شاخه‌های زبان هند و اروپایی است.
- ✓ زبان‌های ایرانی به سه دسته فارسی باستان، میانه و کهن تقسیم می‌شوند.
- ✓ فارسی باستان، نیای زبان فارسی امروزی است.
- ✓ زبان‌های دوره میانه، از زمان سقوط هخامنشیان تا فروپاشی حکومت ساسانیان در ایران رایج بودند.
- ✓ زبان پارتی، در شمال و شمال شرق ایران رایج بود و زبان رسمی و درباری حکومت اشکانیان به شمار می‌رفت.
- ✓ زبان فارسی میانه، در جنوب و جنوب غرب رایج بود و زبان رسمی ساسانیان بود.
- ✓ در زمان اشکانیان، نقل داستان‌های ملی و پهلوانی، رواج یافت و شاعران و موسیقی‌دانان دوره‌گردی که به گوسان‌ها معروف بودند، این داستان‌ها را از حفظ برای مردم می‌خواندند. این گوسان‌ها بودند که داستان‌های ملی و پهلوانی را به نسل‌های بعد منتقل کردند.

نکته مهم: از نظر برخی زبان شناسان، منظومه‌های داستانی درخت آسوریک و یادگار زریران که به خط و زبان پهلوی ساسانی متعلق به قرن ۵ میلادی هستند. ابتدا به زبان پارتی نوشته شده‌اند و احتمال زیاد برخی داستان‌های شاهنامه مثل بیژن و منیژه ریشه اشکانی دارند.

- وضعیت آموزش در ایرانیان باستان:** در ایران باستان به تعلیم و تربیت و پرورش فرزندان دانا، پرهیزگار، دلیر، فرمان‌بردار و سخت کوش توجه داشتند. آیین و فرهنگ ایرانی نیز، بر اهمیت تربیت و ارزش دانایی و خردورزی تأکید می‌کرد.
- ✓ کودکان تا ۵ یا ۷ سالگی درون خانواده پرورش می‌یافتند و مادران، نقش مهمی در آشنا کردن آن‌ها با آداب و رسوم خانوادگی، اجتماعی، دینی و..... داشتند. مراحل بعدی آموزش نیز در مدرسه و آموزشگاه انجام می‌شد.
 - ✓ در دوران ساسانی، آموزگاری شغل رسمی موبدان بود.
 - ✓ ایران در زمان هخامنشیان مرکز دانش‌ها و تبادلات فرهنگی بین کشورهای متمدن زمان بود. خاندان هخامنشی پشتیبان و مشوق جدی دانش و هنر بوده‌اند.
 - ✓ در زمان فرمانروایی خسرو انوشیروان، مبادلات فرهنگی با هند و روم گسترش یافت و در نتیجه آن جنبش علمی نیرومندی در ایران پدید آمد. انوشیروان علاقه زیادی به مباحث فلسفی و دینی داشت.
 - ✓ دانشگاه جندی شاپور، از برجسته‌ترین مراکز علمی جهان باستان بود که در زمان ساسانیان ایجاد شد. علوم مختلفی مانند پزشکی، فلسفه، نجوم و الهیات تدریس می‌شد؛ اما پزشکی بیش از همه رونق داشت. این دانشگاه تا قرون نخستین اسلامی به فعالیت خود ادامه داد.

درس ۱۶

هنر مادی متکی بر تجربیات و دستاوردهای هنری بومیان غرب فلات ایران بوده است، که قرن‌ها قبل از مادی‌ها در این منطقه زندگی می‌کردند. دستاوردهای حکومت مادها در عرصه معماری نیز جالب است. در دوره مادها قلعه‌ها، کاخ‌ها و شهرهایی ساخته شد. مادها در قلعه سازی تبحر زیادی داشتند و برای مقابله با دشمنان خارجی قلعه‌های مستحکمی می‌ساختند.

از شهرهای مهم دوران مادها: بیستون، اصفهان، کنگاور

پایتخت مادها: هگمتانه

- ۱ **ویژگی‌های مهم هنر و معماری دوره هخامنشی:** تأثیرپذیری از دستاوردهای هنری اقوام و ملت‌های تابع آن حکومت بود.
- ۲ درباری بودن، به این معنی که شکوه شاهانه و تشریفات و تجملات درباری را به نمایش می‌گذاشت
- ۳ طبیعت‌گرایی؛ ویژگی دیگر بود به این معنی که از عناصر موجود در طبیعت مانند حیوانات و گیاهان در آثار هنری‌شان استفاده می‌کردند.

مهم‌ترین بناهای دوران هخامنشی: آرامگاه‌ها، کاخ‌ها، آتشگاه‌ها

قدیمی‌ترین بنای دوره هخامنشی: در پاسارگاد نخستین پایتخت هخامنشی برپا شد.

✓ در دوران داریوش یکم اوج شکوه و عظمت معماری در ایران دیده می‌شد. داریوش در ابتدای حکومتش دستور داد، کاخی بزرگ به نام آپادانا در شهر شوش به عنوان پایتخت اداری حکومت هخامنشی ساخته شود.

✓ عظیم‌ترین مجموعه ساختمانی و شاهکار معماری جهان باستان یعنی تخت جمشید نیز به دستور داریوش یکم ساخته شد.

✓ تنها تندیس انسانی باقی‌مانده که بزرگ‌تر از اندازه طبیعی ساخته شده پیکره بدون سر، متعلق به داریوش یکم است که در شوش پیدا شده است.

✓ از هنرهای رایج در عصر هخامنشی می‌توان به سنگ‌نگاره‌ها، فلزکاری و جواهرسازی، بافندگی، پیکرسازی اشاره داشت.

✓ سنگ‌نگاری‌های کنده شده بر روی سنگ در عصر هخامنشی عبارت بودند از: پیکره پادشاه و ملازمان او هنگام پیروزی بر دشمنان و یا بار عام، پیکره حیوانات واقعی و افسانه‌ای و نمادها و نشانه‌های دینی.

✓ در دوران هخامنشی تعدادی تندیس یا مجسمه جانوری در تخت جمشید و شوش یافت شد. تنها تندیس انسانی باقی‌مانده که بزرگ‌تر از اندازه طبیعی ساخته شده متعلق به داریوش یکم است که در شوش یافت شده است.

✓ ظریف‌ترین آثار هنری دوران هخامنشیان را می‌توان در فلزکاری‌های نفیس و جواهرات ممتازی یافت که اختصاصاً برای پادشاه و درباریان ساخته شده‌اند.

✓ از پارچه‌های عصر هخامنشی به جز قالی پازیریک چیزی باقی‌نمانده، اما لباس‌های پرنقش و نگار و تزئین شده پادشاه نشان می‌دهد که هنر بافندگی در اوج قرار داشته است.

✓ در دوران اشکانیان شهر و شهرنشینی نیز رونق زیادی داشت. از آثار برجسته معماری دوران اشکانیان می‌توان به بقایای شهر نسا، صد دروازه (دامغان)، معبد آناهیتا در شهر کنگاور در استان کرمانشاه، کوه خواجه سیستان و کاخ شهر هترا در عراق اشاره کرد. هنر گچ‌بری، در زمان اشکانیان رواج یافت و در بناهای کوه خواجه به نهایت ظرافت رسید.

✓ ساخت بناهای طاقدار، گنبدی و دارای ایوان از ویژگی‌های معماری دوران اشکانیان است. هنر گچ‌بری در زمان اشکانیان رواج یافت.

✓ سفالگری، فلزکاری و جواهرسازی از دیگر هنرهای رایج عصر اشکانی بود. در این دوره سفال‌ها طرح متنوع نداشتند؛ اما اغلب دارای لعابی سبزرنگ بودند.

مهم‌ترین آثار معماری دوره ساسانی: کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، کاروانسراها، قلعه‌ها و سدها

✓ معماری ساسانی با بنای کاخ اردشیر در فیروز آباد فارس آغاز شد و با ساخت کاخ تیسفون به اوج رسید.

ویژگی‌های معماری دوره ساسانیان: ۱) کاربرد وسیع گنبد، ایوان و طاق در ساخت بناها به ویژه کاخ‌ها بود ۲) برای تزئینات داخلی کاخ‌ها و بناها از روش‌هایی مانند موزائیک کاری، نقاشی دیواری، گچ‌بری، نقش برجسته استفاده می‌کردند. ۳) طرح و نقشه شهرهای ساسانی، مانند دوره اشکانی به شکل دایره بود.

سنگ‌نگاره‌ها دوران ساسانی: هنر کنده‌کاری بر روی دیواره‌های سنگی و صخره‌ها در دوران ساسانیان اوج گرفت. از دوران ساسانی نقش برجسته‌های مختلفی باقی‌مانده که اکثر آن‌ها در فارس، زادگاه خاندان شاهی قرار دارند. محتوای این نقش‌ها اعطای منصب شاهی از سوی هورامزدا به شاه و صحنه‌هایی از پیروزی‌های شاهان بر دشمنانشان است.

معروف‌ترین نقش برجسته دوره ساسانی: مجموعه طاق باستان است، آنچه آن را معروف کرده است، طاق بزرگ است که شکارگاه خسرو پرویز را در دیواره‌های داخلی طاق نشان می‌دهد.

✓ در دوران ساسانی هنر نقاشی رواج یافت و نقاشان ایرانی در ترسیم نقوش گل و گیاه و جانوران و انسان مهارت‌های زیادی داشتند.

✓ فلزکاری و قلم‌زنی از مهارت‌های رایج در عصر ساسانی بوده است. بیشتر آثار باقی‌مانده از این دوره را انواع بشقاب، سینی و کاسه تشکیل می‌دهند. این ظرف‌ها برای مصرف خاندان شاهی و خانواده‌های اشرافی تهیه شده‌اند.

✓ از خوانندگان و نوازندگان دوره ساسانی با عنوان گوسان، خنیاگر و رامشگر یاد شده است.

در زمان ساسانیان بافندگی ترقی کرد و کارگاه‌های بافندگی متعددی ایجاد شد. قالی بهارستان که اعراب مسلمان از کاخ تیسفون به غنیمت گرفتند، بسیار شهرت دارد.

درس ۱

۱: ویژگی رویدادهای تاریخ را نام ببرید؟

پاسخ: الف) دور از دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی‌توان آنها را به طور مستقیم درک کرد، بلکه باید با استفاده از شواهد و مدارک آنها را شناخت.

ب) تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند

پ) مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند. انسان در تاریخ، نقش محوری و اساسی دارد.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۲: هدف علم تاریخ چیست؟

پاسخ: هدف علم تاریخ، شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که، شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.

دبیرستان غیر دولتی خوارزمی_دی ۱۴۰۱

۳: در انتخاب موضوع پژوهش چه مواردی باید در نظر گرفته شود؟

پاسخ: مثلا موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد. هر پژوهش باید مسئله تازه‌ای را مورد بررسی قرار دهد و حرف و نظر جدیدی را ارائه دهد. موضوع تحقیق، همچنین باید دارای اثر و فایده‌ای باشد. علاوه بر اینها، محقق باید موضوعی را برگزیند که، منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد

دبیرستان غیر دولتی نرجس_دی ۱۴۰۱

۴: منابع دست اول به چه منابعی گفته می‌شود و شامل چه مواردی می‌باشد؟

پاسخ: به همه آثاری گفته می‌شود که، در زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده‌اند و یا اینکه شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند. علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره‌ها و سنگ نوشته‌ها، سکه‌ها و هر وسیله‌ای که از گذشته به جای مانده است، به عنوان منبع دست اول محسوب می‌شوند.

دبیرستان هیت امنایی قلم چی_دی ۱۴۰۰

۵: تاریخ چه نقشی در تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی دارد؟

پاسخ: مردمانی که برای نسل‌های متوالی سرگذشت مشترکی داشته‌اند و سالیان طولانی در شادی‌ها و تلخ‌کامی‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌های هم شریک بوده‌اند. بطور طبیعی، نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می‌کنند.

دبیرستان کوثران_دی ۱۴۰۱

۶: فایده ها و کارکردهای علم تاریخ را بیان نمایید؟

پاسخ: منبع شناخت و تفکر - بهره گیری از گذشته برای حال و آینده - تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی.

دبیرستان فرزنانگان خاش_دی ۱۴۰۱

درس ۲

۷: دو رکن مهم دانش تاریخ چیست؟

پاسخ: زمان و مکان، دو رکن مهم دانش تاریخ به شمار می‌روند.

دبیرستان کوثران_دی ۱۴۰۱

۸: تقسیم بندی گاه شماری خورشیدی - قمری را بیان کنید و بابتی اختلاف سال قمری و سال خورشیدی را چگونه رفع می‌کرد؟

پاسخ: در این گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا در بین النهرین و به خصوص در میان بابلی‌ها گاه شماری خورشیدی قمری رایج بود ۲۹ روزه تقسیم می‌شد. از آنجایی که سال قمری ۳۵۴ شبانه روز و سال خورشیدی ۳۶۵ و یک چهارم شبانه روز است، برای رفع این اختلاف، هر سه سال، یک ماه به سال می‌افزودند

دبیرستان حضرت زینب_دی ۱۴۰۱

۹: گاه شماری هجری قمری بر چه پایه ای تنظیم شده و مبدا آن چیست؟

پاسخ: گاه‌شماری هجری قمری که تقویم رایج بیشتر کشورهای اسلامی به شمار می‌رود، بر پایهٔ گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است و مبدأ آن، اوّل محرّم سالی است که پیامبر از مکه به مدینه هجرت کرد.

دبیرستان امام رضا_دی ۱۴۰۱

۱۰: خط زمان چیست؟

پاسخ: رویدادهای تاریخی در زمان معینی به وقوع پیوسته‌اند و مورّخان می‌کوشند که این رویدادها را براساس زمان وقوع آنها توصیف و تحلیل کنند.

دبیرستان غیردولتی خوارزمی_دی ۱۴۰۱

۱۱: جغرافیای تاریخی چیست؟

پاسخ: جغرافیای تاریخی گسترش بیشتری یافته است. جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی؛ مانند: شکل گیری تمدن‌ها، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و شکست‌ها، برپایی سکونتگاه‌ها و شهرها و ایجاد و گسترش راه‌ها و ... مطالعه می‌کند.

دبیرستان غیر دولتی خوارزمی_دی ۱۴۰۱

۱۲: نقشه های تاریخی چه اطلاعاتی به ما می دهند؟

پاسخ: انواع مختلفی از اطلاعات شامل قلمرو حکومت‌ها، مرزها، پایتخت‌ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ‌ها، شبکه راه‌ها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی‌ها و تقسیمات اداری و مالیاتی را نمایش می‌دهند.

دبیرستان فرزنانگان ۲_دی ۱۴۰۱

درس ۳

۱۳: باستان شناسی چیست؟

پاسخ: باستان شناسی، علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته، مطالعه و بررسی می‌کند.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۱۴: مراحل کار باستان شناسان را نام ببرید؟

پاسخ: الف) شناسایی و کشف ب) حفاری پ) استخراج و تنظیم اطلاعات

دبیرستان شهید چمران_دی ۱۴۰۰

۱۵: یکی از مراحل حساس کار باستان شناسی چیست؟ چرا؟

پاسخ: حفاری، یکی از مراحل حساس کار باستان شناسان به شمار می‌رود و نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است؛ چرا که ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود

دبیرستان هیت امنایی قلم چی کرج_دی ۱۴۰۰

۱۶: ارتباط بین باستان شناسی و تاریخ را توضیح دهید؟

پاسخ: باستان‌شناسی و علم تاریخ، ارتباط تنگاتنگی با هم دارند. از یک سو، باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی بهره می‌برند و از سوی دیگر نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود.

دبیرستان شهید چمران_دی ۱۴۰۰

۱۷: باستان شناسان در مرحله استخراج و تنظیم اطلاعات آثار باستانی چه مواردی را مورد بررسی قرار می دهند؟

پاسخ: در این مرحله، باستان شناسان آثار یا بناهای باستانی کشف شده را به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آنها و نیز کاربردهایی که داشته‌اند، مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند. علاوه بر این، باستان شناسان با مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف، می‌کوشند تا سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته را درک کنند. آنان همچنین از طریق مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون، روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها بر یکدیگر را توضیح می‌دهند.

دبیرستان حضرت زینب_دی_۱۴۰۱

۱۸: موزه چه مکانی است؟ و بزرگترین موزه ایران را نام ببرید.

پاسخ: موزه‌ها، مهم‌ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی هستند. موزه ایران باستان از جمله بزرگ‌ترین موزه‌های ایران است که آثار باستانی ارزشمندی در آن حفظ و به نمایش گذاشته شده است. موزه‌های متعددی در کشورهای مختلف جهان به خصوص موزه‌های لوور در پاریس، بریتانیا در لندن، آرمیتاژ در سن پترزبورگ روسیه و متروپولیتن در نیویورک هستند.

دبیرستان نمونه امام خامنه ای_دی_۱۴۰۱

درس ۴

۱۹: یکی از اتفاقات مهم دوران پیش از تاریخ چه بود و چه اهمیتی داشت؟

پاسخ: یکی از اتفاقات مهم دوران پیش از تاریخ، افروختن آتش و به کار گرفتن آن بود. این اتفاق، تأثیر بسزایی بر زندگی انسان و ارتباط او با محیط گذاشت.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی_۱۴۰۱

۲۰: ساکنان کدام منطقه نخستین گردآورندگان خوراک بودند؟

پاسخ: تپه چغاگلان، در شهرستان مهران در استان ایلام.

دبیرستان هیت امنایی مهدیه_دی_۱۴۰۱

۲۱: مهم ترین پیامدهای کشاورزی چیست؟

پاسخ: ۱- کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره‌گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه‌های دائم، ایجاد کردند.

۲- به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده‌ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک، مانند: ابزار سازی، سفالگری و پارچه‌بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند.

۳- در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد. رونق داد و ستد، زمینه آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت‌ها و اندیشه‌های یکدیگر فراهم آورد.

دبیرستان غیردولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۲۲: اعتقادات مردم بین النهرین و سومریان چگونه بود؟

پاسخ: مردم بین‌النهرین از جمله سومریان، خدایان متعددی را می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن خدایی است. آنان برای خدای شهر خویش پرستشگاه باشکوهی بر پا نموده و قربانی و هدایای زیادی نثارش می‌کردند. آنان معتقد بودند که خدایان، انسان‌ها را برای خدمت به خود آفریده‌اند و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان آنان را با فرو فرستادن سیل و طوفان یا خشکسالی تنبیه خواهند کرد.

دبیرستان امام خمینی_دی ۱۴۰۱

۲۳: شیوه حکومتی حمورابی مبتنی بر چه بود؟

پاسخ: شیوه حکومتی که حمورابی بنیان نهاد، مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او بود. وی مقام پادشاهی را هدیه‌ای از جانب خداوند به خود می‌پنداشت.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۲۴: ابداعات مصر در زمینه ادبیات چه بود؟

پاسخ: یکی از دستاوردهای برجسته تمدن مصر باستان، ابداع خط‌های مختلف هیروگلیف و دموتیک بود که از هر کدام در جاهای متفاوت استفاده می‌شد. مصریان همچنین با استفاده از نی، کاغذی به نام پاپیروس را ابداع کردند.

دبیرستان کوثر_دی ۱۴۰۱

درس ۵

۲۵: خصوصیات شهرهای تمدن سند چه بود؟

پاسخ: ۱- ساختن شهرها بر اساس نقشه دقیق و معماری تقریباً یکسان ۲- طراحی خیابان‌ها و معابر اصلی و فرعی با پهنای معین ۳- ساختمان‌ها با معماری همسان آجرها به اندازه مشخص.

دبیرستان نخبگان سرای دانش_دی ۱۴۰۰

۲۶: عقاید مهاجران آریایی به هند چه بود؟

پاسخ: آریاییان هند نیز همانند سایر اقوام هند و اروپایی، خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت، مانند: آسمان، ماه، خورشید، باد و آتش می‌پرستیدند؛ آنان همچون آریایی‌های ایرانی، به خدای غیر مادی و ما فوق طبیعت نیز عقیده داشتند.

دبیرستان کوثر_دی ۱۴۰۱

۲۷: چهار حقیقت عالی که بودا از آن سخن به میان آورد چه بود؟

پاسخ: ۱- زندگی سراسر رنج و درد بی پایان است؛ ۲- سرچشمه «نیروانا» این درد، آرزو و خواستن است؛ ۳- تنها با رسیدن به «نیروانا» می‌توان بر آرزو و خواستن غلبه کرد؛ ۴- از هشت راه مقدس می‌توان به نیروانا رسید.

دبیرستان فاطمه زهرا_دی ۱۴۰۱

۲۸: تمدن چین چگونه اداره می‌شد؟

پاسخ: چین نیز مانند سومر و مصر، در آغاز شامل چندین دولت شهر بود که بر هر قسمت از آن، جنگاورانی حکومت می‌کردند. به تدریج حاکمان محلی تحت فرمان یک دودمان قرار گرفتند و سلسله‌های حکومتی در این سرزمین به وجود آمد. اما این سلسله‌ها تا قرن‌ها نتوانستند چین را از نظر سیاسی و جغرافیایی به طور کامل متحد و یکپارچه کنند. بنابراین، چین همچنان با تفرقه سیاسی و یورش‌های پیاپی اقوام کوچرو در مرزهای شمالی رو به رو بود.

ذبیرستان عصمت_دی ۱۴۰۱

۲۹: اقدامات شی هوانگ تی را نام ببرید؟

پاسخ: شی هوانگ تی به منظور تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر سرزمین چین، تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده‌ای از جاده‌ها ساخت. وی همچنین به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها را یکسان نمود. یکی دیگر از اقدام‌های مهم وی، تکمیل دیوار بزرگ چین بود.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۳۰: یکی از اقدام‌های مؤثر حکومت هان که به سنتی ماندگار در تاریخ چین باستان تبدیل شد، چه بود؟

پاسخ: یکی از اقدام‌های مؤثر حکومت هان که به سنتی ماندگار در تاریخ چین تبدیل شد، انتخاب مأموران دولتی بر پایه اصول و تعلیمات کنفوسیوس بود. در چارچوب این اصول، افراد بر اساس توانمندی و شایستگی‌های خویش و نه بر مبنای ثروت و وابستگی‌های خانوادگی به خدمت گرفته می‌شدند. از این رو، کسانی که داوطلب خدمات دولتی بودند، به منظور اثبات استعداد و صلاحیت خود، لازم بود در آزمون‌های مختلفی شرکت کنند.

دبیرستان کوثر_دی ۱۴۰۱

۳۱: اساس تعالیم کنفوسیوس چه بود؟

پاسخ: اساس تعالیم او این بود، که مردم چطور باید رفتار کنند و حاکمان چگونه رفتار مناسب را در جامعه ترویج دهند.

دبیرستان غیر دولتی خوارزمی_دی ۱۴۰۱

درس ۶

۳۲: وضعیت جغرافیایی یونان باستان چگونه بود؟

پاسخ: (۱) وجود کوه های صخره ای و دشت های حاصلخیز؛

(۲) دارای موقعیت شبه جزیره ای و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج ها و بریدگی های مناسب برای ایجاد لنگرگاه؛

(۳) شرایط مناسب برای کشتیرانی و دریانوردی.

دبیرستان کوثر_دی ۱۴۰۱

۳۳: ویژگی تمدن مینوسی را بیان کنید

پاسخ: مینوسیان قرن‌ها پیش از مهاجرت اقوام هند و اروپایی به یونان، شهرهای خود را پایه گذاری کرده بودند. آنان قومی دریانورد بودند و با مصر و دیگر مناطق هم جوار خود، روابط بازرگانی داشتند. بقایای کاخ شاهی مینوسیان، حکایت از قدرت، رفاه و معماری پیشرفته آنان دارد. به احتمال زیاد، تمدن مینوسی در اثر کشمکش با اقوام مهاجر از بین رفته باشد.

دبیرستان شهید چمران_دی ۱۴۰۰

۳۴: مهمترین دولت شهرهای یونانی و ویژگی های آنها را بیان کنید؟

پاسخ: آتن و اسپارت، مهم‌ترین دولت شهرهای یونانی به شمار می‌رفتند و از دیگر دولت شهرها نفوذ و قدرت بیشتری داشتند. آتن مرکز فعالیت‌های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه مردم سالاری (دمکراسی) به شمار می‌رفت. اما اسپارت، جامعه‌ای نظامی گرا و جنگاور بود که به امور فرهنگی و هنری چندان علاقه‌ای نداشت.

دبیرستان غیر دولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۳۵: درباره جنگ های پلوپونزی توضیح دهید و نتیجه آن چه شد؟ هخامنشیان چه نقشی در این جنگ ها داشتند؟

پاسخ: در آن زمان دولت شهرهای مختلف یونانی به دو گروه رقیب و دشمن تبدیل شده بودند، که آتن بر یکی و اسپارت بر دیگری فرمان می راند. در فاصله ۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م. سلسله جنگ‌هایی میان دو گروه رقیب رخ داد که به جنگ‌های پلوپونزی مشهور است. حکومت هخامنشی در پس از مرگ اسکندر، یکی از سرداران او در یونان قدرت را به دست گرفت. حکومت مقدونیان بر یونان تا زمانی که این کشور ضمیمه امپراتوری روم شد، ادامه یافت.

دبیرستان فرزنانگان خاش_دی ۱۴۰۱

۳۶: اسکندر مقدونی که بود و چه اقداماتی انجام داد؟

پاسخ: اسکندر مقدونی، پسر و جانشین فیلیپ که در محیطی نظامی پرورش یافته بود. بسیار شیفته جنگ و فتح سرزمین‌های جدید بود. او پس از آنکه شورش یکی از دولت شهرهای یونانی را فرونشاند، با سپاهی آماده به قلمرو هخامنشیان هجوم آورد. سپاهیان او در چندین نبرد بر سپاه هخامنشی پیروز شدند و مصر، آسیای صغیر، بین النهرین و ایران را فتح کردند. اسکندر سپس به هند نیز لشکرکشی کرد و تا رود سند پیش رفت. در نتیجه لشکرکشی‌ها و فتوحات اسکندر، ارتباط و تعامل فرهنگی میان تمدن‌ها و مردمان قلمرو تحت فرمان او بیشتر شد.

دبیرستان حجاب_دی ۱۴۰۰

۳۷: اعتقادات دینی یونانیان چگونه بود؟

پاسخ: یونانیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند. مهم‌ترین این خدایان، دوازده خدایی بودند که در کوه آلمپ جای خدای آسمان و آذرخش، بعد از آن داشتند و در رأس آنان بود. مردم هر دولت - شهر یکی از خدایان مستقر در المپ را به عنوان خدایی محافظ شهر خود ستایش می کردند. مثلاً آتنا، خدا بانوی خرد، محافظ شهر آتن به شمار می رفت. یونانیان دارای معابد و پرستشگاه‌هایی بودند. نیایش غالباً با تقدیم هدیه و قربانی به خدایان انجام می گرفت. در یونان باستان، نفوذ و قدرت کاهنان به مراتب کمتر از مصر و بین النهرین بود. یونانیان به احترام خدایان و برای بزرگداشت قهرمانان خویش، جشن‌ها و مسابقه‌های مختلفی را برگزار می کردند. مشهورترین آنها، بازی‌های المپیک بود که هر چهار سال یک بار در دولت شهر المپیا برگزار می گردید

دبیرستان امام خمینی_دی ۱۴۰۱

۳۸: روش پزشکی بقراط را توضیح دهید؟

پاسخ: وی نشانه های بیماری در بیمارانش را به دقت یادداشت می کرد و از این اطلاعات برای درمان بیماران دیگر استفاده می کرد. او اعتقاد داشت که بیماری ها علت های طبیعی دارند و مجازات هایی نیستند که خدایان فرستاده باشند

درس ۷

۳۹: مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای نامه‌ها و داستان‌های شاهنامه تاریخ عصر باستان به چند دوره تقسیم کرده‌اند؟

پاسخ: این مورخان، تاریخ عصر باستان را به چهار دوره تقسیم می‌کردند.

مطالب مربوط به سلسله‌های پیشدادیان و کیانیان آمیخته با افسانه‌های کهن بود، درباره اشکانیان مطالب، بسیار کم و محدود به بعضی اسامی بود؛ ولی در خصوص ساسانیان اطلاعات و آگاهی‌های تاریخی قابل توجهی وجود داشت.

دبیرستان بنت الهدی_دی ۱۴۰۱

۴۰: منابع غیر نوشتاری شامل چه چیزهایی می‌باشد؟ و حاوی چه اطلاعاتی هستند؟

پاسخ: شامل تمامی آثار مادی و دست ساخته‌هایی می‌شود که از ایرانیان باستان بر جای مانده است. ابزارها، ظروف، اشیاء و بقایای بناهای مختلف مانند، کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، آب بندها، کاروانسراها و... که از روزگار ایران باستان باقی مانده است، منبع دست اول برای پژوهش در آن دوره به حساب می‌آیند. این منابع، حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایران باستان هستند و ابعاد مختلف دانش، فنون، مهارت‌ها و خلقت‌های ایرانیان را در این عصر آشکار می‌نمایند.

مدرسه هیت امنایی مهدیه_دی ۱۴۰۱

۴۱: دلایل ضعف تاریخ نگاری در ایران باستان چه بود؟

پاسخ: شاید یکی از دلایل ضعف تاریخ نگاری در آن دوره، این باشد که سنت شفاهی، بسیار مقبول تر و پسندیده‌تر از سنت کتابت بوده است. علاقه و عادت به حفظ سینه به سینه مطالب در قرن‌ها و حتی هزاره‌ها، لزوم ثبت و نگارش آنها را در درجه اهمیت کمتری قرار داده است.

دبیرستان نمونه امام خامنه ای_دی ۱۴۰۱

۴۲: مهم ترین نوشته های تاریخی دوره ساسانی چه می باشد و موضوع آن چیست؟

پاسخ: خدای نامه‌ها از مهم ترین نوشته‌های تاریخی دوره ساسانی به شمار می‌روند و در واقع تاریخ عمومی سرزمین و مردم ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی بودند. محتوای خدای نامه‌ها، آمیخته با افسانه و قصه‌های کهن بوده و مطالب راجع به دوره ساسانی در آنها با واقعیات تاریخی انطباق دارد.

دبیرستان فاطمه زهرا_دی ۱۴۰۱

۴۳: منابع دست دوم شامل چه چیزهایی می باشد؟

پاسخ: منابع دست دوم یا تحقیقات عمدتاً شامل، انواع مختلفی از کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان نامه‌های تحصیلی و طرح‌های پژوهشی می‌شود که در دو‌یست سال اخیر توسط محققان، اعم از مورخان و باستان شناسان و زبان شناسان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است.

دبیرستان فرزانه علامه محمد تقی املی_دی_۱۴۰۱

۴۴: چه عواملی شناخت تاریخی نسبت به ایران باستان را در دو قرن اخیر متحول کرده است؟

پاسخ: در دو قرن گذشته توجه و علاقه به تاریخ ایران در عهد باستان بطور چشمگیری افزایش یافت و شمار زیادی از باستان شناسان و مورخان ایرانی و غیر ایرانی، تحقیقات گسترده ای را در باره تاریخ ایران در دوره باستان آغاز کردند. آگاهی های تاریخی تازه ای که در نتیجه خوانده شدن خط های باستانی و کاوش های باستان شناسی بدست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش این گروه از محققان به تاریخ آن دوره داشت.

دبیرستان شاهد_دی_۱۴۰۰

درس ۸

۴۵: چرا برای مطالعه و شناخت کامل تاریخ و تمدن ایران تاگزیر از توجه به جغرافیای آن هستیم؟

پاسخ: عوامل جغرافیایی تأثیر بسزایی در پیدایش تمدن های نخستین و سیر رویدادها و تحولات تاریخی در سرزمین ها و کشورهای مختلف جهان داشته است. تاریخ و تمدن کهن ایران نیز به طرز چشمگیری از شرایط و عوامل جغرافیایی تأثیر پذیرفته است. از این رو، برای مطالعه و شناخت کامل تاریخ و تمدن ایران، ناگزیر از توجه به جغرافیای آن هستیم.

دبیرستان شاهد_دی_۱۴۰۰

۴۶: ساکنان نخستین سکونتگاه ها و روستاهای ایران در چه زمینه هایی به فعالیت می پرداختند؟

پاسخ: ساکنان این سکونتگاه ها با گسترش و پیشرفت مهارت های ابزارسازی شان، علاوه بر آنکه فعالیت های کشاورزی و دامداری خود را گسترش بخشیدند، در زمینه صنایع و هنرهای گوناگونی مانند: سفالگری، فلزکاری، بافندگی، خانه سازی نیز به پیشرفت ها و موفقیت های چشمگیری دست یافتند.

دبیرستان الزهرا_دی_۱۴۰۱

۴۷: درباره خانه سازی ساکنان فلات ایران پیش از تاریخ توضیح دهید؟

پاسخ: به نظر می‌رسد که ساکنان فلات ایران نیز مانند: مناطق دیگر جهان، در ابتدای یکجانشینی، سرپناه‌ها و کلبه‌هایی نه چندان مقاوم از سنگ، چوب و شاخ و برگ درختان و گیاهان می‌ساختند. آنان اندک اندک آموختند که با استفاده از گل و سنگ و سرانجام خشت، بناهای محکم تری بسازند. آنها سطح دیوارها را با کاهگل می‌پوشاندند و گاه رنگ آمیزی می‌کردند و سقف خانه‌ها را معمولاً با تیرهای چوبی می‌پوشاندند.

دبیرستان الزهرا_دی_۱۴۰۰

۴۸: روابط حکومت ایلام با همسایگان بین‌النهرین و دیگر مناطق ایران چگونه بود؟ و پیامد آن چه بود؟

پاسخ: حکومت و تمدن ایلام، همواره با همسایگان بین‌النهرینی خود مانند سومریان، اکدی‌ها، بابلیان و آشوریان ارتباط تنگاتنگ سیاسی، فرهنگی و تجاری داشت. قلمرو ایلام بارها مورد هجوم سپاهیان بین‌النهرین قرار گرفت و استقلال خود را از دست داد؛ اما ایلامیان دوباره قدرت می‌گرفتند. پادشاهان ایلام نیز هرگاه فرصتی به دست می‌آوردند به بین‌النهرین لشکرکشی می‌کردند. ایلام همچنین با دیگر مناطق فلات ایران و سرزمین‌های مجاور آن مانند آسیای صغیر و هند، روابط تجاری داشت. تماس‌ها و ارتباط‌های سیاسی و تجاری موجب شکل‌گیری روابط فرهنگی میان این سرزمین‌ها شد و دین، فرهنگ، خط و زبان آنها را تحت تأثیر قرار داد.

دبیرستان غیردولتی حجاب_دی ۱۴۰۱

۴۹: درباره شهر و شهرنشینی در ایلام توضیح دهید؟

پاسخ: در قلمرو ایلام، شهرنشینی رونق داشت. شوش در مرکز جلگه خوزستان، یکی از پایتخت‌های ایلامیان بود. این شهر که یکی از کهن‌ترین شهرها و مراکز تمدنی جهان به شمار می‌رود، در دوران حکومت ایلامی‌ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید و پیشه‌ها و صنایع مختلفی مانند سفالگری، فلزکاری و بافندگی در آن شهر رونق یافتند. شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجهٔ یورش آشوربانیپال با خاک یکسان شده بود، در دوران سلسله هخامنشیان دوباره شکوه و عظمت دیرین خود را بازیافت. ایلامیان در بخش شرقی قلمرو خود، واقع در استان فارس امروزی نیز پایتخت دیگری به نام انشان یا انزان داشتند. از دیگر شهرهای ایلام، می‌توان به سیمش اشاره کرد که احتمالاً بر جای خرم آباد کنونی قرار داشته است.

دبیرستان فرهنگ_دی ۱۴۰۰

۵۰: نقش زنان در تمدن ایلام و نیز تمدنهای باستانی فلات ایران را بیان کنید؟

پاسخ: یکی از ویژگی‌های مهم تمدن ایلامی و در واقع تمدن کهن ایرانی، مقام و منزلت والایی است که زنان داشته‌اند. بطور کلی در جوامع باستانی فلات ایران، زنان موقعیت اجتماعی ممتازی داشتند و دارای قدرت و نفوذ فراوان بودند. زنان در عمده‌ترین کارهای جامعه دارای نقش اساسی و تعیین‌کننده بودند. نقوش و پیکره‌های برجای مانده از دوره ایلامی نشان می‌دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی، سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند.

دبیرستان غیر دولتی خوارزمی_دی ۱۴۰۱

نکات طلایی

- ۱- می‌توان تدوین و نگارش خدای نامه در زمان ساسانیان را نمونه‌ای از دلبستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی دانست.
- ۲- تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.
- ۳- هدف علم تاریخ شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است.
- ۴- قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده تکه‌ای از سنگ نوشته‌ای به خط کهن مصری که است که بیش از ۴۰۰۰ سال قدمت دارد.
- ۵- آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود همراه با زبان فارسی و فرهنگ ایرانی نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت آنان داشته است.
- ۶- پرسش‌های تحقیق علاوه بر آنکه هدف پژوهش‌ها مشخص می‌کنند، همچنین مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند.
- ۷- در مرحله شناسایی منابع از پژوهش تاریخی مورخ به ارزیابی از اعتبار و دقت منابع می‌پردازد.
- ۸- تاریخ علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.
- ۹- در بین النهرین و به خصوص در میان بابل‌ها گاه شماری خورشیدی قمری رایج بود.
- ۱۰- جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد.
- ۱۱- درگاه شماری اوستایی ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نامگذاری شده بود.
- ۱۲- گاه شماری جلالی یکی از دقیق‌ترین گاه شماری‌های جهان است.
- ۱۳- نقاشی‌ها و اشیای کشف شده از غارها منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ به شمار می‌روند.
- ۱۴- حفاری یکی از مراحل حساس کار باستان شناس به شمار می‌رود و نیازمند دانش تجربه و دقت فراوان است.
- ۱۵- مطالعه و شناخت دوران بسیار طولانی پیش از تاریخ عمدتاً متکی به کاوش‌های باستان شناسی است.
- ۱۶- باستان شناسی علاوه بر کشف میراث فرهنگی بشر نقش مهم‌تری در نگهداری این میراث دارد.
- ۱۷- شواهد باستان شناسی دلالت بر آن دارد که نخستین انسانواره‌ها حدود ۴ میلیون سال پیش در علفزارهای آفریقا می‌زیستند.

- ۱۸- ابداع کشاورزی رویداد مهم و سرنوشت ساز در زندگی انسان به شمار می‌رود.
- ۱۹- اولین شهرها در ناحیه جنوبی بین النهرین معروف به سومر به وجود آمدند.
- ۲۰- یکی از دستاوردهای برجسته تمدن مصر باستان ابداع خط‌های مختلف هیروگلیف و دمووتیک بود.
- ۲۱- مهمترین اثر برجامانده درباره عقاید آریاییان هندسرودهایی در ستایش آفرینش و خدایان با عنوان وداها است.
- ۲۲- حکومت موریان در دوران فرمانروایی آشوکا به اوج قدرت رسید.
- ۲۳- مشهور ابریشم که چین را از طریق ایران به اروپا متصل می‌کرد در دوره سلسله هان گشایش یافت.
- ۲۴- آتن و اسپارت مهمترین دولت شهرهای یونانی به شمار می‌رفتند.
- ۲۵- فیثاغورث فیلسوف و ریاضیدان مشهور یونانی در عهد باستان می‌زیست.
- ۲۶- رومیان با لشکرکشی به سرزمین‌های شرق دریای مدیترانه در غرب آسیا بقایای حکومت سلوکیان را برانداختند.
- ۲۷- دین مسیحیت در زمان امپراطور کنستانتین رونق بی سابقه یافت.
- ۲۸- نوشته‌ها و لوح‌های گلی مهم‌ترین منابع نوشتاری ایران در دوره هخامنشیان هستند.
- ۲۹- سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم که شرح جنگ‌های این پادشاه را با رومیان بازگو می‌نماید .
- ۳۰- چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش کار معماری ایلامی‌ها به شمار می‌رود.
- ۳۱- در ایلام الهه مادر نیز بسیار مقدس بود و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشت.

درس ۹

۵۱: به چه دلیل قبایل مادی تشکیل حکومت دادند؟

اتحاد در برابر حملات پی در پی اشوریان

دبیرستان مهدیه

۵۲: روش کوروش برای اداره بهتر امور کشور را بیان کنید؟

رفتاری مداراجویانه و مسالمت آمیز داشت در زمانی که سایر پادشاهان فقط به فکر خونریزی بودند .

دبیرستان جرجانی

۵۳: جنگ ماراتن را شرح دهید؟

نبرد بین داریوش یکم و یونان که منجر به شکست ایران شد با اینکه ایرانی ها نیروی بیشتری داشتند.

دبیرستان جرجانی

۵۴: هوخستر، سومین پادشاه ماد سپاه خود را چگونه دسته بندی کرد ؟

سپاه خود را به سه دسته کمان داران . نیزه داران و سواران تقسیم کرد و در کنار آنها دسته های پشتیبانی ، تدارکات و یگان های بارکش قرار داد . سلاح های سپاه ماد شامل خنجر ، سر نیزه . شمشیر و زوبین و ... بود.

دبیرستان مکتبی

۵۵: اهمیت فتح بابل را برای حکومت تازه تاسیس هخامنشی شرح دهید؟

بابل یکی از بزرگترین شهرهای آن روزگار به شمار میرفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه

اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می‌زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستشگاههای باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راههای ارتباطی با سرزمینهای دورو نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.

دبیرستان نمونه دولتی ۱۷ شهریور

۵۶: درباره هخامنشیان به سوالت زیر پاسخ دهید

الف. آخرین فرمانروای هخامنشیان چه کسی بود؟

ب. جنگ ماراتن در زمان کدام شاه هخامنشی رخ داد؟

ج. جد هخامنشی چه کسی بود؟

د. داریوش اول چه سپاهی را تاسیس نمود؟

الف. داریوش سوم ب. داریوش اول ج. هخامنش د. سپاه جاویدان

دبیرستان سرای دانش

درس ۱۰

۵۷: نظام حکومتی اشکانیان چگونه بود؟

نظام حکومتی اشکانیان مجموعه‌ای از حکومت‌های نیمه مستقل بود که به حکومت مرکزی اشکانی، مالیات و نیروی نظامی میداد. این نوع حکومت را ملوک طوایفی خوانده اند.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۵۸: حکومت ساسانی برای جلوگیری از غارت‌گری اعراب چه اقدامی را انجام داد؟

حکومتی دست‌نشانده به ریاست اعراب لخمی در جنوب غربی ایران به مرکزیت شهر حیره تاسیس کرد.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۵۹: حکومت داری ساسانیان چه تفاوتی با حکومت داری اشکانیان داشت؟

ملوک الطوایفی نبود و متمرکز بود.

دبیرستان مهدیه

۶۰: دلیل اصلی رقابت و کشمکش ساسانیان و رومیان چه بود؟

تسلط بر مسیرهای تجاری هند و چین.

دبیرستان مهدیه

۶۱: عوامل موثر در سقوط ساسانیان را بیان کنید؟

۱- اختلافات داخلی ۲- نبرد های پر خراج با روم ۳- طغیان دجله و فرات

دبیرستان جورجانی

۶۲: درباره روابط اشکانیان و روم توضیح دهید؟

یکی از مسائل مهم در سیاست خارجی حکومت اشکانی، اختلافات و جنگ‌های مکرر با امپراتوری روم شرقی بود. یکی از مهمترین جنگ‌های اشکانیان و روم در زمان پادشاهی اُرد دوم اتفاق افتاد. کراسوس، سردار مشهور روم با سپاهی بزرگ و مجهز به منطقه بین‌النهرین هجوم آورد، اما در جایی به نام حرّان، از سپاه ایران به سختی شکست خورد و سردار مغرور روم کشته شد. فرماندهی سپاه ایران را در جنگ حرّان، سورنا بر عهده داشت.

دبیرستان فرزنانگان

درس ۱۱

۶۳: مهمترین وظایف دبیران در دوره ساسانی را بنویسید؟

آنها در مرکز آموزشی به نام دبیرستان آموزش میدیدند. کار اصلی دبیران نگارش فرمان‌ها، نامه‌ها و اسناد و ثبت و ضبط آنها بود، ولی کارهای دیگری مانند: گردآوری و تألیف خدای نامک هم از وظایف ایشان بود.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۶۴: در مورد انواع قضاوت در دوره ساسانیان توضیح دهید؟

قضاوت غیررسمی: اغلب ریش سفیدان و بزرگان خانواده‌ها و قبایل برعهده داشتند.
قضاوت رسمی: بیشتر بر عهده روحانیون زرتشتی و نیز قضاتی بود که از سوی شاه و یا حاکمان مناطق مختلف منصوب می‌شدند.

دبیرستان فرزنانگان

۶۵: داریوش چه تغییراتی در تشکیلات استانی یا ساتراپی به وجود آورد؟

شیوه اداره آنها را از نو سازمان داد و قواعد تازه‌ای برای نظارت و تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر ساتراپ‌ها به وجود آورد.

دبیرستان مکتبی

۶۶: اعضای مجالس اشکانی چه کسانی بودند؟

در یکی از این مجالس، شاهزادگان، بزرگان درباری و نمایندگان هفت خاندان بزرگ؛ و در دیگری پیشوایان دینی یا مغان حضور می‌یافتند.

دبیرستان حجاب

۶۷: درباره تشکیلات اداری ساسانیان شرحی بنویسید؟

در رأس تشکیلات اداری (یا دیوان سالاری) ساسانیان، وزیر بزرگ قرار داشت که به او بزرگ فرماندار می گفتند. او زیر نظر مستقیم شاه کار میکرد و مجری فرامین او بود. زمانی که پادشاه در جنگ یا سفر بود، وزیر بزرگ (بزرگ فرماندار) به عنوان جانشین شاه کشور را اداره می کرد. وزیر همچنین گاهی فرماندهی سپاه را نیز در جنگ به عهده میگرفت. دبیران نقش ممتاز و بسیار مهمی در تشکیلات اداری ساسانی داشتند.

دبیرستان نمونه دولتی اندیشه

۶۸: نقش شاه در تشکیلات سیاسی هخامنشی را بیان کنید؟

در رأس تشکیلات سیاسی و اداری هخامنشیان، پادشاه قرار داشت که از اختیارات فراوانی در اداره امور کشور برخوردار بود. پادشاه هخامنشی و به ویژه داریوش، ادعا می کردند که به خواست اهورا مزدا به مقام پادشاهی دست یافته اند و به یاری او بر کشور فرمان می رانند.

دبیرستان نمونه دولتی مریم

درس ۱۲

۶۹: جایگاه زن بر اساس نوشته های اوستا چگونه بوده است؟

در قسمتهایی از کتاب اوستا که منسوب به زرتشت است، تفاوت چندانی میان مرد و زن وجود ندارد و شعار اصلی زرتشت، یعنی گفتار نیک، کردار نیک و پندار نیک، به یکسان برای زنان و مردان توصیه شده است.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۷۰: طبقات اجتماعی اقوام آریایی به چند گروه تقسیم می شوند؟

روحانیان، جنگجویان، کشاورزان و شبانان

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۷۱: هرم اجتماعی ایران در زمان هخامنشیان را ساسانیان مقایسه نمایید؟

در نظام طبقاتی ساسانی اشراف به دو درجه تقسیم شده بودند و موبدان به جنگاوران برتری داشتند.

دبیرستان مهدیه

۷۲: حقوق اجتماعی زنان در عصر هخامنشی و ساسانی مقایسه نمایید؟

نابرابری های جنسیتی در دوره ساسانیان افزایش یافت و اوضاع در دوره هخامنشیان تا حدودی مطلوب تر بود.

دبیرستان مهدیه

۷۳: منظور از گاهنبار چیست؟

گاهنبار عبارت بود از، شش جشن که به شکرانه آفریده شدن عناصر اصلی خلقت، آسمان آب زمین گیاه جانور انسان در شش موقع معین سال برگزار میشد.

دبیرستان مکتبی

۷۴: چه عواملی باعث شد بعد از دوران هخامنشی خانواده کوچکتر و محدودتر شود؟

پس از هخامنشیان خانواده ها تحت تاثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی به تدریج کوچکتر و محدودتر شدند.

دبیرستان مکتبی

درس ۱۳

۷۵: اقدامات داریوش اول در زمینه کشف راههای دریایی را بنویسید؟

از اقدامات مهم او اتصال دریای سرخ به رود نیل بود که او هنگام سفر به مصر دستور داد با حفر کانالی دریای سرخ به رود نیل متصل شود.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۷۶: چرا حکومت ها در ایران باستان به جادهسازی و حمل و نقل اهمیت میدادند؟

اهمیت اقتصادی علاوه بر اهمیت سیاسی و تجاری

دبیرستان مهدیه

۷۷: عمده ترین منابع درآمد حکومت ها در ایران باستان شامل چه مواردی می شدند؟

انواع مالیات ها: سرانه، کشاورزی و دام، پیشروان عوارض گمرکی، حمل و نقل، راهداری و جنگل ها، حق بهره برداری از معدن

دبیرستان مکتبی

۷۸: عامل انحطاط و ضعف کشاورزی در اواخر دوره ساسانیان چه بود؟

طغیان رودخانه های دجله و فرات و خراب شدن آب بندها و سدها در اواخر دوره ساسانیان، یکی از عوامل ضعف و انحطاط آنان شد و ضربه سنگینی بر اقتصاد آنان، وارد کرد.

دبیرستان نمونه دولتی ملکوتی

۷۹: چرا اشکانیان مانع از روابط مستقیم تجاری میان روم با هند و چین می شدند؟

ایران در آن دوره به عنوان واسطه تجاری بزرگ، میان هند و چین از یک سو، و اروپا از سوی دیگر عمل میکرد. در زمان اشکانیان، ابریشم چین و ادویه هندوستان مشتریان زیادی در قلمرو روم داشت؛ بنابراین، درآمد هنگفتی از حقوق گمرکی، عوارض حمل و نقل و راهداری، نصیب حکومت اشکانی میشد.

دبیرستان نمونه دولتی ملکوتی

۸۰: عوامل موثر بر رونق و شکوفایی کشاورزی ایران در عصر باستان را فهرست کنید

حمایت پادشاهان از کشاورزی، توصیه زردتشت به کشت و کار، کندن قنات ساخت سده و بند ها توسط حاکمان

دبیرستان نمونه دولتی اندیشه

درس ۱۴

۸۱: سیاست دینی اشکانیان چگونه بود؟

اشکانیان نیز همانند هخامنشیان حامی سیاست آزادی دینی بودند و مردمان در ستایش خدایان و انجام مراسم دینی خود، آزاد بودند.

یهودیان نیز همچون دوره هخامنشی، حکومت ایران را پناهگاه مناسبی برای خود می شمردند.

پیروان دین مسیح هم که در معرض آزار و اذیت حکومت روم قرار داشتند، در قلمرو اشکانیان احساس امنیت و آزادی میکردند

دبیرستان فرزندگان

۸۲: امشاسپندان یا جاودانان مقدس چه کسانی بودند؟

اهور مزدا را در امر آفرینش و اداره امور جهان یاری می کنند.

دبیرستان مکتبی

۸۳: آتشکده آذربرزین مهر در کجا و مخصوص چه کسانی بود؟

در خراسان مخصوص کشاورزان.

دبیرستان مکتبی

۸۴: آثار و پیامدهای رسمی شدن دین زرتشتی در دوران ساسانی را بررسی کنید

گسترش و رسمیت یافتن دین زرتشتی، نفوذ و قدرت روحانیان زرتشتی را به طرز چشمگیری افزایش داد. در رأس آنان، روحانی برجسته‌ای با عنوان موبدان موبد قرار داشت که از جایگاه بلندی در دربار برخوردار بود. پادشاهان ساسانی معمولاً برای تصمیم‌گیری در مسائل مهم حکومتی، با موبدان مشورت می‌کردند.

دبیرستان نمونه دولتی ۱۷ شهریور

۸۵: مانویان چه گروهی بودند و چه اعتقاداتی داشتند؟

مانویان، پیروان آیین مانی بودند. مانی با ترکیب آموزه‌هایی از دین‌های زرتشتی، مسیحی و بودایی، آیین جدیدی را عرضه کرد. او از شاپور یکم اجازه گرفت که عقاید خود را تبلیغ کند. مانی عقیده داشت که او و پیامبران پیش از وی، آمده‌اند تا روح را که از دنیای نور است، از جهان مادی و تاریکی برهانند و انسان را به رستگاری برسانند. مانی و پیروان او، کتابهای خود را به زبانهای مختلف مینوشتند و گاه برای تفهیم مطالب، از نقاشی استفاده می‌کردند.

دبیرستان نمونه دولتی اندیشه

۸۶: سیاست دینی پادشاهان هخامنشی چه بود؟

پادشاهان هخامنشی مردم را در پیروی از دین خود ازاد گذاشتند و فرهنگ و عقاید اقوام تابع خود را محترم می‌شمردند رفتار ازادمنشانه کوروش بزرگ با مردمان مغلوب و احترام به دین و آداب و رسوم مردمان در آن زمان پدیده جدیدی بود.

دبیرستان هیت امنایی قلم چی

درس ۱۵

۸۷: یکی از برجسته‌ترین مراکز علمی جهان باستان در دوره ساسانی کدام است؟

دانشگاه جندی شاپور

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۸۸: به نظر شما چگونه گوسان‌ها موجب تداوم تاریخ و فرهنگ ایران شده‌اند؟

با نقل مکرر داستان‌های پهلوانی و ملی و انتقال نسل به نسل آنها به صورت شفاهی.

دبیرستان مهدیه

۸۹: چرا پیشرفت علمی و فرهنگی ایران در دوره ساسانیان بیشتر از دوره‌های قبل بود؟

به دلیل علاقه و توجه زیاد پادشاهان ساسانی به علم و فرهنگ

دبیرستان مهدیه

۹۰: دانشگاه جندی شاپور در کجا واقع شده است؟ چه دانش‌هایی آنجا آموزش داده می‌شود و کدام دانش رونق و پیشرفت بیشتری نسبت به سایر علوم داشت؟

در شهر جندی شاپور حوالی دزفول امروزی در استان خوزستان قرار دارد. پزشکی، فلسفه، نجوم و الهیات تدریس می‌شده اما پزشکی اهمیت بیشتری داشته است و پزشکان ایران و هند و یونان آنجا مشغول به کار بودند و در این دانشگاه بیمارستانی هم قرار داشت که دانشجویها به صورت علمی با درمان بیماران آشنا شوند.

دبیرستان مکتبی

۹۱: به چه زبان‌هایی، زبان‌های هند و اروپایی گفته می‌شود؟

زبان‌های هند و اروپایی یک گروه بزرگ از زبانها هستند که شامل شاخه‌های زبانی مختلفی میشوند، از این زبان‌ها: لاتینی، یونانی، سلتی، هند و ایرانی، روسی، آلبانیایی و ژرمنی.

دبیرستان نمونه دولتی ملکوتی

۹۲: مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در ایران باستان چه بوده است؟

تعلیم و تربیت و پرورش فرزندان دانا، پرهیزگار، دلیر، بردبار، فرمانبر و سخت‌کوش تربیت جسمانی، اخلاقی، اجتماعی، دینی، شغلی و حرفه‌ای.

دبیرستان نمونه دولتی اندیشه

۹۳: کتاب‌های «درخت آسوریک» و «هزار افسان» به چه زبانی نگاشته شده بود و کدام داستان اصل و ریشه اشکانی دارد؟

درخت آسوریک به خط و زبان پهلوی ساسانی، هزار افسان زبان فارسی باستان، بیژن و منیژه.

دبیرستان سرای دانش

درس ۱۶

۹۴: هنر موسیقی در کدام دوره‌ی حکومتی ایران باستان درخشان بود و از خوانندگان و نوازندگان آن دوره به چه عنوانی یاد شده است؟

دوره ساسانیان با عنوان رامشگر.

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۹۵: قالی‌پازیریک از آثار هنری کدام دوره حکومتی می‌باشد؟

هخامنشیان

دبیرستان نمونه دولتی نرجس

۹۶: عوامل شکوفایی هنر و معماری دوران باستان کدامند؟

۱- استفاده از دستاوردهای سایر ملل؛

۲- توجه به پادشاهان به ساختن کاخ ها ؛

۳- رونق اقتصادی دولت های قدیم

دبیرستان مهدیه

۹۷: ویژگی های مهم هنر و معماری عصر هخامنشی را توضیح دهید؟

ویژگی شاخص هنر و معماری دوره هخامنشی، درباری بودن آن بود؛ به این معنی که شکوه شاهانه و تشریفات و تجملات درباری را به نمایش می‌گذاشت.

دبیرستان زینبیه

۹۸: هنر بافندگی در عصر ساسانی چه وضعیتی داشت ؟

ساسانیان استعداد و نبوغ خود را برای خلق آثار زیبا به نمایش گذاشتند. منسوجات آن زمان به ویژه پارچه های ابریشمی بسیار ظریف و پر نقش و نگار بود، شواهد موجود بیانگر رونق و شکوه قالی بهارستان که اعراب مسلمان از کاخ تیسنون به غنیمت گرفتند شهرت زیادی دارد.

دبیرستان مکتبی

۹۹: علت نام گذاری طاق بستان در چیست؟

معروفترین نقش برجسته دوره ساسانی، مجموعه طاق بستان است که دو طاق سنگی بزرگ و کوچک نقش دار و یک نقش برجسته بدون طاق را شامل میشود. آنچه این مجموعه را به طاق بستان معروف کرده، طاق بزرگ است که شکارگاه خسرو پرویز را در دیوارهای داخلی طاق نشان میدهد.

دبیرستان نمونه دولتی ۱۷ شهریور

۱۰۰: سنگ نگاره ها و نقش برجسته های دوران هخامنشی و ساسانی حاوی چه مضامین و محتوایی

هستند؟

پیکره پادشاه و ملازمان او به هنگام پیروزی بر دشمنان و یا بارِ عام، پیکره حیوانات واقعی و افسانه‌ای و همچنین نمادها و نشانه های دینی.

دبیرستان نمونه دولتی اندیشه

نکات طلایی نیم سال دوم

- ۱- اولین پادشاه هخامنشی، کوروش دوم؛ مشهورترین پادشاه داریوش اول؛ آخرین پادشاه هخامنشی داریوش سوم بودند.
- ۲- در زمان پادشاهی کمبوجیه مصر به تصرف هخامنشیان درآمد.
- ۳- قلمرویی که ساسانیان بر آن فرمان می‌راندند، ایرانشهرنامیده می‌شد.
- ۴- جشن نوروز از مهم‌ترین جشن‌های ایرانی است که به جمشید نخستین پادشاه افسانه‌ای ایران نسبت داده می‌شود
- ۵- فرماندهی سپاه ایران را در جنگ حرّان، سورنا بر عهده داشت.
- ۶- قباد برای کاستن از قدرت اشراف، نجبا و موبدان به حمایت از مزدک برخاست.
- ۷- شش جشن که به شکرانهٔ آفریده شدن عناصر اصلی خلقت: آسمان، آب، زمین، گیاه، جانوران و انسان، در شش وقت معین از ماه‌های سال برگزار می‌شد گاهنبار نام دارد.
- ۸- یکی از عوامل مهم رونق اقتصادی در دوره اشکانیان، برقراری روابط سیاسی و تجاری میان ایران و چین، و در پی آن گشایش جاده ابریشم بود.
- ۹- مانی عقاید خود را در کتابی با عنوان شاپرگان نوشت.
- ۱۰- آتشکده اذرفرنبخ در فارس، خاص موبدان و از همه‌ی آتشکده‌ها بزرگ‌تر و شکوهمندتر بود.
- ۱۱- ریگ ودا در تمدن هند باستان به زبان سانسکریت سروده شده است.
- ۱۲- در دوره اشکانیان شاعران دوره گردی به اسم گوسان داستان‌های ملی و پهلوانی را از حفظ می‌خواندند.
- ۱۳- کتاب دینی زردشتیان به زبان زرتشتی نوشته شده است.
- ۱۴- قالی پازیریک که اعراب مسلمان از کاخ تیسفون به غنیمت گرفتن شهرت بسیار دارد.
- ۱۵- در دوره ساسانی مدارس به نام ارتشتارستان وجود داشت که افراد ارتش در آنجا آموزش می‌دیدند.
- ۱۶- مجموعه‌ای از قوانین و محاکمات عصر ساسانی در کتاب مادیان هزار داستان به زبان پهلوی گردآوری شده است.
- ۱۷- اصلی‌ترین بخش سپاه ساسانی را سواره نظام تشکیل می‌دادند.